

Onderzoeksrapport

Baseline study: “Public’s knowledge, attitudes and practices towards LGBTQ and LGBTQ rights”

In opdracht van

In opdracht van:
**‘Stand With Us:
creating the building blocks for an LGBTQ-inclusive society’**
**uitgevoerd door Stichting Projekta in partnerschap met PAREA,
gefinancierd door de Europese Unie**

Womens Rights Centre
Paramaribo, januari 2024

Disclaimer: de standpunten en meningen in dit rapport weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs de standpunten en perspectieven van de EU

Inhoudspagina

Introductie	4
Methodologie van het onderzoek	4
1. Deskresearch	7
1.1 De houding ten opzichte van de LGBT-gemeenschap	7
1.1.1 Historisch perspectief	7
1.1.2 LGBT+ 21 ^{ste} eeuw	8
1.1.3 Transgender personen	9
1.2 Religie en cultuur	12
1.3 Een blik op de tolerantie van wetgeving	13
1.4 Suggesties uit secundaire rapporten	15
2. Resultaten kwantitatief onderzoek	17
2.1 Demografische gegevens	17
2.2 Kennis m.b.t. LGBTQ	19
2.2.1 Betekenis LGBTQ	19
2.2.2 Wetgeving	22
2.3 Attitude tegenover LGBT-personen	22
2.3.1 Attitude m.b.t integratie van LGBT in de samenleving	24
2.3.2 Attitude tegenover discriminatie m.b.t LGBT-personen	25
2.4 Praktijken met betrekking tot LGBT-personen	26
2.4.1 Gewenste informatievoorziening en channels	28
3. Resultaten Kwalitatief onderzoek	32
3.1 Religieuze leiders	32
3.1.1 Sleutel bevindingen	32
3.1.2 Kennis over LGBT-rechten en personen	32
3.1.3 Attitude over LGBT-rechten en personen	33
3.1.4 Praktijken over LGBT-rechten en personen	34
3.2 Leidinggevendenden binnen de private sector	36
3.2.1. Sleutelbevindingen	36
3.2.2 Kennis over LGBT-rechten en personen	36
3.2.3 Attitude over LGBT-rechten en personen	36
3.2.4 Praktijken m.b.t. LGBT- rechten en personen	38

3.3	Leerkrachten	39
3.3.1	Sleutel bevindingen	39
3.3.2	Kennis over LGBT-rechten en personen	40
3.3.3	Attitude over LGBT-rechten en personen	40
3.3.4	Praktijken m.b.t. LGBT-rechten en personen	41
3.4	Korps Politie Suriname	42
3.4.1	Sleutel bevindingen	42
3.4.2	Kennis over LGBT-rechten en personen	42
3.4.3	Attitude over LGBT-rechten en personen	43
3.4.4	Praktijken m.b.t. LGBT-rechten en personen	45
3.5	Juristen & Advocaten	46
3.5.1	Sleutel bevindingen	46
3.5.2	Kennis over LGBT-rechten en personen	46
3.5.3	Attitude over LGBT-rechten en personen	47
3.5.4	Praktijken m.b.t. LGBT-rechten en personen	48
4.	Bevindingen digitale observatie	50
5.	Conclusie en aanbevelingen	52
5.1	Kwantitatieve bevindingen: de samenleving	52
5.1.1	Kennis	52
5.1.2	Attitude	53
5.1.3	Praktijken (gedrag)	54
5.2	Kwalitatieve bevindingen: vertegenwoordigers uit de politionele, religieuze, onderwijs, juridische en private sector	55
5.3	Onderzoek beperkingen en vervolgonderzoek	56
5.4	Aanbevelingen	56
	Projectteam	58
	Referenties	59
	Bijlage 1. Profielen van deelnemers uit kwalitatief onderzoek	61
	Bijlage 2. Additionele grafieken kwantitatief onderzoek	63
	B2.1 grafiek leeftijdsklasse verdeeld naar geslacht	63

Introductie

In Suriname is men over het algemeen minder haatdragend tegenover homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen dan andere landen in de regio. Een onderzoek naar de attitude tegenover homoseksuelen in 7 Caraïbische landen wijst uit dat Suriname en Belize het laagste percentage respondenten hebben die MSM "haten", en het hoogste percentage dat homoseksuelen "accepteert" (Beck, et al., 2017).

Echter blijkt uit onderzoek ook dat homoseksualiteit en transgender expressies en identiteit in Surinaamse samenleving als taboe wordt ervaren en dat er groepen zijn die zich fel opstellen tegen de LGBT-expressies en gemeenschap (Biharie, 2016).

Het LGBT-concept is een sociaal-cultureel begrip dat verwijst naar een diversiteit aan seksuele oriëntaties en genderidentiteiten. De afkorting staat voor Lesbisch, Homoseksueel, Biseksueel en Transgender. Dit concept omvat een breed spectrum van menselijke seksuele geaardheid en genderexpressie, en het erkent de verschillende manieren waarop individuen hun seksuele en genderidentiteit ervaren en uiten. Het bevordert inclusie en gelijke rechten voor mensen ongeacht hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit, en het benadrukt de noodzaak van acceptatie en begrip binnen de samenleving (Bakboord, 2018).

Stigma en discriminatie van de LGBTQ-gemeenschap is een nog steeds veel voorkomend verschijnsel. Hoewel de staat Suriname zich heeft gecommitteerd middels internationale en nationale wetgeving alle burgers te beschermen tegen elke vorm van geweld en discriminatie, maken sommige parlementariërs, en dienstverleners uit zowel de publieke als private sector zich hier schuldig aan. De uitspraken op sociale en traditionele media liegen er niet om. Zo meldde Dagblad Suriname (2016) dat de Vereniging van Volle Evangelie- en Pinkstergemeenten in Suriname een dringend beroep op de Wetgevende, de Rechterlijke, en de Uitvoerende Macht hebben gedaan, om erop toe te zien dat "tegennatuurlijke relaties" nooit zullen worden gelegaliseerd en/of geaccepteerd in onze samenleving, vanwege het behoud van 'normen' en 'waarden' in ons land.

Er is in Suriname tot op heden nog weinig onderzoek gedaan naar de publieke houding ten opzichte van LGBTQ-personen. Stichting Projekta en Stichting PAREA voeren een driejarig project uit, met als titel 'Stand With Us: creating the building blocks for an LGBTQ-inclusive society' gefinancierd door de Europese Unie. Het algemeen doel van het project is het creëren van een breed draagvlak voor LGBTQ-rechten in Suriname. Een onderdeel van het project is het uitvoeren van een brede advocacy- en bewustwordingscampagne, gericht op het vergroten van de kennis en het bewustzijn van het algemeen (niet-LGBTQ) publiek en specifieke doelgroepen over LGBTQ-rechten in de context van een LGBTQ-inclusieve samenleving. Ter voorbereiding van deze campagne heeft Women's Rights Centre in opdracht van Projekta en PAREA een onderzoek verricht naar wat de kennis, attitude en perceptie van Surinamers is ten opzichte van de LGBT-gemeenschap.

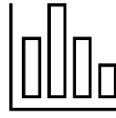
Methodologie van het onderzoek

Het doel van de baseline studie is inzicht te verkrijgen in de kennis, perceptie, behoeften, houding en gedrag van de (subpopulaties in de) samenleving met betrekking tot LGBTQ-personen en –rechten in Suriname. Hierdoor zullen Stichting Projekta en PAREA in staat zijn specifieke targets te stellen voor de projectactiviteiten, met name die te maken hebben met bewustwording en advocacy.

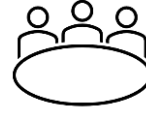
De baseline studie bestaat uit drie **onderzoek onderdelen**:

Deskresearch

Kwantitatief

Kwalitatief

A. Deskresearch/ literatuurstudie

- Doel: Beschrijvende inzichten verkrijgen in de bekendheid, begrip, acceptatie, kennisniveau, houding en gedrag van subpopulaties in Suriname tegenover LGBTQ-rechten en personen.
- Methode: Secundaire bronnen zijn bestudeerd om informatie te vergaren over relevante statistieken, onderzoeksbevindingen, scenario's en ervaringen gerelateerd aan de LGBTQ-situatie in Suriname.

B. Kwantitatief Enquête onderzoek

- **Doel:** Beschrijvende inzichten in de bekendheid, begrip, acceptatie, kennisniveau, houding en gedrag van de bevolking in Suriname tegenover LGBTQ-rechten en personen.
- **Methode: Kwantitatief online survey** in Google Forms die middels diverse digitale kanalen is verspreid binnen verschillende netwerken. Op Facebook is de survey meerdere malen gebootst voor een groter bereik. Daarnaast heeft er op strategisch geselecteerde gebieden face to face enquêtering plaatsgevonden om een meer realistische spreiding van de respondenten te verwezenlijken. Uit de live datamonitoring bleek dat mannen en lager opgeleiden sterk ondervertegenwoordigd waren in de online survey, hierdoor is er bij de fysieke dataverzameling voornamelijk gefocust op mannen en lager opgeleiden.
- **Steekproef en populatie:** De gehanteerde populatie (N) = 389.476 (**ABS Census 2012**). De populatie bestaat uit alle Surinamers boven de leeftijd van 15 jaar.
- **Type steekproef: gemak steekproef, gecalculeerd o.b.v.: 4% foutenmarge – 95% betrouwbaarheidsinterval – 50% spreiding. De minimale steekproefgrootte (n) = 600 respondenten.**
- Aantal responses: 620
- Dataverzamelingsperiode: 17 mei – 17 juni 2023

C. Kwalitatief Focus groepen/ diepte interviews

- Doel: Verklarende inzichten in de percepties, houding en gedrag (praktijken) van subpopulaties
- Methode: *Focusgroep sessies* die *virtueel zijn* gehouden waarbij de respondenten zonder video konden participeren en een fictieve naam konden gebruiken. Daarnaast zijn er ook enkele diepte-interviews uitgevoerd met o.a. juristen, leidinggevend en religieuze leiders.
- Doelgroep:
 - Leraren van GLO scholen & VOJ-scholen: 9 respondenten
 - Politionele diensten ((hulp)agenten, inspecteurs, onder inspecteur, hulpofficier van de politie): 12 respondenten
 - Justitiële diensten (samenstelling van juristen en advocaten): 6 respondenten
 - Leidinggevend en uit midden-en grote bedrijven uit de private sector: 5 respondenten

- Religieuze leiders uit diverse stromingen: 5 respondenten
- Totaal aantal respondenten is 37.
- Dataverzamelingsperiode: 4 augustus – 13 september 2023

De data zijn verwerkt en geanalyseerd in IBM SPSS Statistics en Microsoft Office Excel, waarna de resultaten in dit algemeen rapport verwerkt zijn geworden.

Opmerking: Om datavervuiling en eventuele verwarring bij de onderzoekspopulatie te voorkomen, is bij zowel het kwantitatief als kwalitatief onderzoek de benaming Queer niet of minimaal geïnccludeerd, vanwege de complexe (technische) betekenis van de overkoepelende term. Weliswaar is de toegekende betekenis ervan getoetst bij het kwantitatieve onderzoek.

1. Deskresearch

1.1 De houding ten opzichte van de LGBT-gemeenschap

1.1.1 Historisch perspectief

Terugblikkend op de historie van homoseksualiteit en transgender, blijkt dat LGBT-populatie subculturen van nature altijd hebben bestaan. Als het nu gaat om de Mahu en Aikane van Polynesië of de derde geslachtsrollen van oorspronkelijke stammen in Afrika zoals de Mbo populatie van Congo tot het paleis van en harem wachters van de Arabieren en de Chinezen, of in vrouwen verkleedde mannelijke entertainers van Manilla en Bangkok tot de hijra en jogoppa dansers en tempel priesters van Noord en Zuid India tot aan onze moderne gay en transgender gemeenschap in San Francisco, Amsterdam, London, Sydney en Paramaribo, Meerzorg en Nieuw Nickerie, zij waren toen al wereldwijd zichtbaar en aanwezig (Amara Das Willem 2008, pagina 32 en Bakboord 2016).

Tot in de negentiende eeuw werd de seksuele activiteit van hetzelfde geslacht (met name voor mannen) in de Anglo-Amerikaanse teksten genoemd onder de termen "onnatuurlijke daden", "misdaden tegen de natuur", "sodomie" of "buggery". Sodomie, afgeleid van het Bijbelse verhaal van Sodom (Genesis 19: 1-8), werd voor het eerst gebruikt in de 11e eeuw door Saint Peter Damien en verwees naar elke vorm van bijbels veroordeelde seksuele activiteit. Dit omvatte masturbatie, "hoererij", bestialiteit, en orale of anale seks (ongeacht het geslacht van de deelnemers). In Europa en Amerika is de veroordeling van de man-man sodomie gebaseerd op de oudtestamentische wet die de doodstraf voor een man die "ligt met een mannelijke als met een vrouw" toegewezen (Leviticus 20:13) (Bakboord 2016). Dit gold ook voor Suriname, in de 17^e en 18^e eeuw nog kolonie van Nederland, waarbij homoseksuele mannen op gruwelijke wijze werden mishandeld en vermoord (Liesdek, 2023¹).

In het oude India en Afrika zien we het tegenovergestelde. Ruth Vanita, een Universiteit hoofddocent aan de Montana Universiteit schrijft het volgende: "Waar in de laat negentiende eeuw Europese seksuologen woorden als 'verkeerd', 'de derde sekse' en 'homoseksualiteit' uitvonden, verwijzen Kama Sutas naar de 'derde natuur' als zijnde een man die verlangens heeft naar een andere man. Of die man nu vrouwelijk of mannelijk is, de Kama Sutra benadrukt dat zijn externe verschijning geen verschil maakt voor zijn verlangen naar mannen" (Ruth, 2002).

Onder de Pangwe mensen van het huidige Kameroen en Gabon, werd homoseksuele geslachtsgemeenschap beoefend tussen mannen van alle leeftijden. Men geloofde dat het een manier was om rijkdom over te dragen. De Nzima van Ghana had een traditie van volwassen mannen die elkaar huwen, meestal met een leeftijdsverschil van ongeveer 10 jaar. Vergelijkbaar met de pederastie (knapenliefde) van het oude Griekenland, had de Soedan Zande stam een traditie van krijgers die trouwden met jongens en betaalden een bruidsschat aan zijn ouders, zoals ze ook een bruidsschat voor meisjes zouden betalen. Wanneer de jongen volwassen werd, werd ook hij een krijger en trouwde een jongen (Bakboord 2018).

¹ In Love, A history of Hate in Suriname, Liesdek (2023)

1.1.2 LGBT+ 21ste eeuw

Homoseksuele mannen en vrouwen ervaren ook in de 21 eeuw gender gerelateerd geweld, discriminatie en stigma in zowel de relationele als niet relationele sfeer. In het tv-programma Waakhond maakte in 2011 de presentator herhaaldelijk discriminerende opmerkingen tegenover zijn homoseksuele gast en alle homoseksuele individuen, ondanks het feit dat zijn gast op die specifieke anti-discriminatie dag moedig de aandacht vestigde op het bestrijden van discriminatie tegen homoseksuelen. De presentator bestempelde homoseksualiteit als "Hollands" gedrag. Hij stelde dat het niet bij de nationale cultuur hoorde en daarom niet geaccepteerd zou moeten worden. Hij benadrukte zijn afkeer van het idee dat buitenlandse culturele elementen, zoals het openlijk uiten van homoseksualiteit en het toestaan van homohuwelijken, zouden worden overgenomen in de samenleving. Ook de oproep van de Vereniging van Volle Evangelisten en Pinkster Gemeenten en Bedieningen in Suriname (VVEPS) tot uitsluiting en onderdrukking van LGBT-personen spreekt voor zich (Dagblad Suriname 2016). En op sociale media laat men zich negatief uit over de LGBT-gemeenschap (Bakboord C, 2011).

Op de vraag of mannen die seks hebben met mannen (MSM) gediscrimineerd of respectloos behandeld werden, blijkt uit een studie verricht door ²Heemskerk (2011) in Suriname dat meer dan de helft van de respondenten (178 respondenten (57.8%), n=308) zich door niemand gediscrimineerd voelen vanwege hun seksuele oriëntatie. Eenenvijftig procent (127 respondenten, n=308) van de geïnterviewde MSM gaf wel aan zich gediscrimineerd te voelen door verschillende personen en instellingen. Het grootste deel van deze 127 respondenten (68.5%; 77 respondenten) voelt zich gediscrimineerd door mensen die ze niet kennen, zoals vreemden op straat, de samenleving, en heteroseksuele mannen.

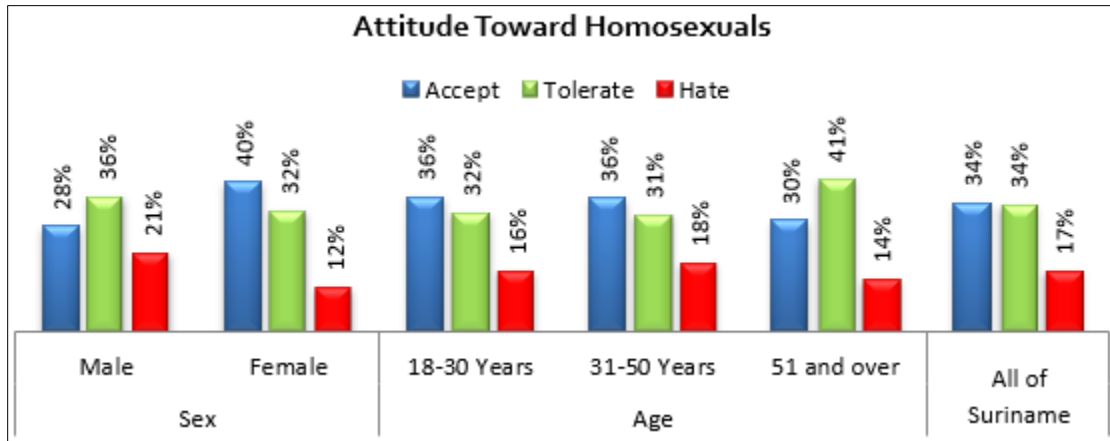
De op één na grootste bron van discriminatie is de directe familie (genoemd door 39 personen; 30,7%; n=127). Een klein aantal respondenten (8,7%; n=127) voelt zich gestigmatiseerd door mensen die werkzaam zijn bij officiële instanties zoals publieke, sociale en medische dienstverleners (Heemskerk, 2011).

Onderzoek verricht in 2014 in Suriname door ³Caribbean Development Research Services Inc. (CADRES) naar de publieke houding van de Surinaamse populatie ten aanzien van onder andere homoseksualiteit laat het volgende zien:

Het algemeen beeld van de antwoorden geeft aan dat 34% van de Surinaamse bevolking als "tolerant" kan worden beschouwd terwijl 34% een accepterende houding aanneemt en 17% "homo negatief" kan worden genoemd vanwege het feit dat ze bij het onderzoek hebben aangegeven dat ze homoseksuelen "haten". De simpele interpretatie hier is dat de Surinaamse bevolking in 2014 over het algemeen tolerant is, dat ze homoseksuelen accepteren en dat de mate van homo-negativiteit is beperkt tot minder dan 20% van de bevolking.

² Heemskerk, M. (2011). *An HIV Seroprevalence and Behavioral Survey Among Men-Who-Have-Sex_with_Men (MSM) in Suriname*. Paramaribo: Pan American Health Organization.

³ Caribbean Development Research Services Inc. (CADRES). (2014). *Public Attitudes on Gender Inequality, Sexual and Reproductive Health and Discrimination*. Paramaribo: UNAIDS.

Figuur a. Attitude van Surinamers t.o.v. homoseksuelen.

Bron: CADRES (2014)

Bovenstaande tabel laat zien dat vrouwen over het algemeen homoseksuelen makkelijker 'accepteren' dan mannen en dat ze significant minder homonegatief zijn. Leeftijd is nog steeds van invloed op iemands houding en daarom ziet men dat jongere mensen homoseksuelen eerder 'accepteren' dan ouderen, maar interessant is te zien dat mensen ouder dan 51 'toleranter' zijn dan jongeren en ook minder geneigd zijn homoseksuelen te 'haten'. Er kan daarom worden geconcludeerd dat leeftijd van invloed is op de houding tegenover homoseksuelen, maar slechts in zoverre dat de 'acceptatie' van homoseksuelen groter is onder jongeren, terwijl ouderen ze meer 'tolereren' en minder geneigd zijn ze te 'haten' (Caribbean Development Research Services Inc. (CADRES), 2014).

De studie Lespiki Mi van Bakboord (2017), uitgevoerd binnen de LGBT-gemeenschap, wijst op de uitdagingen waarmee deze doelgroep geconfronteerd wordt in het publieke als private domein. De LGBT-gemeenschap ervaart structureel stigma en discriminatie thuis, op de werkplek, in het onderwijs, bij de politie en dienstverleners in de gezondheidszorg. Stigma en discriminatie uit zich in; huiselijk geweld, publiek geweld door de politie en ook door mensen op straat, vernedering, uitsluiting, ontslag, geen baan en geen huisvesting kunnen vinden en negatieve bejegening door dienstverleners in voornamelijk de gezondheidszorg, die zo cruciaal is voor deze doelgroepen. Vanwege structureel stigma en discriminatie ervaart de gemeenschap problemen en belemmeringen in hun toegang tot de gezondheidszorg. Zelfstigmatisering blijkt het grootste obstakel te zijn onder LGBT-personen. Omdat velen ervaren en zich ervan bewust zijn dat hun sociale identiteit structureel in de ogen van anderen niet veel waard is, blijkt dit een bedreiging voor hun gevoel van eigenwaarde (Bakboord C, 2017).

1.1.3 Transgender personen

Studies verricht onder transgender personen wijzen uit dat een carrière opbouwen bijzonder uitdagend voor hen is. In het sollicitatieproces worden zij vaak zonder duidelijke uitleg afgewezen, hoewel werkgevers zelden openlijk verklaren dat de afwijzing te maken heeft met hun transgenderidentiteit. Ook zijn er problemen bij het zoeken naar huisvesting en blootstelling aan discriminatie, zoals het ontzeggen van toegang tot lessen op basis van de lengte van hun haardracht. Deze situaties resulteren vaak in vroegtijdige beëindiging van hun onderwijs, aangezien zij ontmoedigd raken door de eis om hun haar te kortwieken en hun ware identiteit niet te mogen uiten, wat hun motivatie om naar school te gaan ondermijnt. Om te kunnen voorzien in hun levensonderhoud, worden transgender personen soms gedwongen werk te verrichten dat ondergewaardeerd is of zich in een illegaal grijze zone bevindt. In

Suriname blijkt een aanzienlijk deel van de transgendergemeenschap werkzaam te zijn in de seks gerelateerde industrie, aangezien zij elders moeilijk goedbetaalde arbeid kunnen vinden en bovendien ten onrechte worden gestigmatiseerd als sekswerkers (Biharie R, 2016).

Het is een veelvoorkomend probleem dat transgenders onheus worden bejegend door de politie. Wanneer ze een politiebureau betreden, geven de agenten elkaar signalen en maken ze bewust luidruchtige en kwetsende opmerkingen, die duidelijk hoorbaar zijn voor de transvrouwen. Ook de buurt blijkt voor sommige transgender personen onveilig te zijn. Zo is in 2011 een jong transgender persoon mishandeld door haar buurvrouw en haar kinderen. Als gevolg van aanhoudende discriminatie, stigma en geweld heeft deze transgender zelfmoord gepleegd (Biharie R, 2016).

Deze doelgroep mist de mogelijkheid om op een veilige en gezonde wijze een gendertransitie naar het gewenste geslacht te ondergaan. Ze hebben geen toegang tot geschikte medicatie, geslachtsaanpassende operaties worden niet in Suriname uitgevoerd, en er zijn geen beschikbare psychologen of therapeuten die deskundig zijn op het gebied van genderdysforie (Biharie R, 2016; Bakboord 2017, 2018).

De studies van Bakboord (2017) en Biharie (2016), concluderen dat stigmatisering en discrimineren van de LGBT-gemeenschap een directe impact heeft op hun gevoel zoals verdriet, angst, boosheid, teleurstelling, machteloosheid, hun zelfbeeld, dat zij niet begrepen voelen of niet meer teruggaan naar die dienstverlener. Het belemmert hen zichzelf te accepteren en de dienstverlener ontnemt hun hierdoor de toegang tot adequate hulp. Dit bemoeilijkt de toegang tot juridische procedures, gezondheidszorg en de arbeidsmarkt, wat resulteert in een gebrekkige levenskwaliteit voor deze groepen.

In 2017 zijn in opdracht van de minister van Justitie en Politie hearings gehouden met het maatschappelijk middenveld om informatie te verzamelen dat verder moet dienen als basis voor het vervoltraject om te komen tot een concreet beleid over het bevorderen van de mensenrechtenbeleving door LGBTI-persoonen. Dit beleid is echter niet meer uitgevoerd.

Aan deze hearings hebben de volgende categorieën deelgenomen:

- Sportorganisaties;
- Jongeren Organisaties en Organisatie voor ouderen;
- Overheidsorganisaties en instanties;
- Belangenorganisaties voor mannen en vrouwen;
- Organisaties in de Particuliere Sector;
- Belangenorganisaties voor werknemers;
- Organisatie van maatschappelijke dienstverleners.

⁴ Jhinkoe, V., Santokhi-Karijadrana, D., Seetal, S., & Tjon-A-Loi, F. (2017). *Rapportage Hearings Commissie Diversiteit & Inclusiviteit. Hoe is het gesteld met stigma, discriminatie & acceptatie van LGBTI personen in Suriname?* Paramaribo: Ministerie van Justitie en Politie.

Uit deze hearings bleek onder meer het volgende (Jhinkoe, Santokhi-Karijadrana, Seetal, & Tjon-A-Loi, 2017):

- Opinies over LGBTI-rechten als te zijn mensenrechten lopen achter op rechten van andere groepen zoals vrouwen en kinderen. Een overgrote meerderheid van de respondenten (95%, n=85) gaf aan dat mensenrechten van toepassing zijn op alle mensen (95%, n=85). 65,5% (n=75) van de respondenten gaf aan dat LGBTI-rechten mensenrechten zijn en omgekeerd, terwijl 20% (n=75) het oneens was daarmee.
- Er is een redelijke basis bij de respondenten aanwezig voor acceptatie en respect van LGBTI-personen gelet op de opvattingen die ze op na houden over fundamentele eigenschappen van het LGBTI zijn. Er is een redelijke mate van tolerantie naar LGBTI-personen toe onder de respondenten. Tegelijkertijd is er in hoge mate een positief klimaat aanwezig voor positieve ondersteuning van LGBTI-personen in de issues die zijn ervaren in de samenleving.
- Het merendeel van de respondenten keurt anti-LGBTI-handelingen af, staat open voor ondersteuning bieden aan LGBTI-personen en is bereid te werken aan een situatie waarbij er sprake is van gelijke behandeling. LGBTI-personen zijn volgens de meerderheid van de respondenten een verweven onderdeel van de samenleving.
- Respondenten waarvan uitgegaan wordt dat ze vanuit een niet-religieuze context hebben deelgenomen aan de hearings waren overwegend positief of neutraal. Enige blijk van weerstand is gebaseerd op traditionele opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid.
- Vanuit de politieke context is veelal een neutrale, dan wel ondersteunde visie richting het ontwikkelen van gelijke rechten waar te nemen. In een meer politiek-religieuze context wordt een beperking gelegd in gelijkheid, waarbij gelijke rechten tot op een bepaalde hoogte worden geaccepteerd.
- Duidelijk uitgesproken weerstand is afkomstig vanuit de religieuze context. De heersende opvatting vanuit de religieuze context is dat LGBTI-personen zelf de oorzaak zijn van non-acceptatie door zich als zodanig te identificeren. LGBTI-personen worden als volwaardige mensen geaccepteerd, echter worden er vraagtekens geplaatst achter de authenticiteit van de seksuele oriëntatie van LGBTI-personen, waarbij beperkingen gelegd worden op de acceptatie van gedragingen van zowel hetero- als homoseksuelen.
- De standpunten van de religieuze denominaties variëren van enerzijds een beroep doen op de overheid om bij het ontwikkelen van wetten rekening te houden met non-acceptatie standpunten vanuit religieuze achtergrond, en anderzijds het besef dat de samenleving zich bevindt in een andere tijd en dus nagedacht moet worden over hoe hiermee om te gaan, diepgaandere bestuderingen van geschriften moet plaatsvinden en dat respect opgebracht moet worden voor richtlijnen van de overheid gebaseerd op verdragen en de Grondwet.

Gronden voor non-acceptatie van LGBTI-personen vanuit de religieuze context worden gekenmerkt door (Jhinkoe, Santokhi-Karijadrana, Seetal, & Tjon-A-Loi, 2017):

- Afwijkende seksuele handelingen/gedragingen (gedragsstoornis).
- LGBTI-personen eisen gelijke rechten op die hun niet toebehoren.

- Overslaan van gedrag op een ander: LGBTI-personen en hun gedragingen hebben een negatieve invloed op anderen (kunnen anderen beïnvloeden ook homoseksueel gedrag te vertonen). Homoseksualiteit wordt te openbaar.
- LGBTI-personen vormen een bedreiging voor de voortplanting.
- Idealen over huwelijk en gezinsvorming.
- Ideeën over mannelijkheid en vrouwelijkheid.
- Strijdigheid met religieuze voorschriften.
- Homoseksualiteit is een psychische stoornis.
- Vooroordelen.
- Houding LGBTI-personen: Extravagant/zeer expressief gedrag.

1.2 Religie en cultuur

De bevindingen uit de hearings laten ook zien dat religieuze organisaties die het Christendom en de Islam belijden, zich op het standpunt stellen dat mensen gelijk zijn en conform het standaardmodel van God/Allah moeten leven. Dit model kent een man en vrouw en geen derde geslacht (daarmee bedoelen ze transgender personen). Een andere seksuele oriëntatie dan de heteroseksuele oriëntatie wijkt af van het model van God/Allah. Het is een gedrag waaraan volgens het model van God/Allah niet naar gehandeld mag worden. Dat is het begaan van een zonde welke met religieuze begeleiding weggewerkt kan worden (Jhinkoe, Santokhi-Karijadrana, Seetal, & Tjon-A-Loi, 2017).

Dit komt overeen met de studie verricht in ⁵2011 (Bakboord & Schmeitz) onder gehuwden uit de Hindoe, Christen en Moslimgemeente. De geïnterviewde moslimleiders waarschuwden tegen relaties van hetzelfde geslacht en meldden dat dergelijke relaties verboden zijn. Ze voegden eraan toe dat ze de homoseksuele personen niet uitsluiten, maar dat ze aan God worden overgelaten. Hindoeleiders waren zich er niet van bewust dat relaties van hetzelfde geslacht werden genoemd in de Veda's. Zij keurden dergelijke relaties niet goed, omdat twee mannen of twee vrouwen zich niet kunnen voortplanten. Echter accepteerden zij de LGBTQ-gemeenschap wel en erkenden dat er omstandigheden zouden kunnen zijn waaronder dergelijke relaties gezegend kunnen worden. Christelijke leiders haalden de Bijbel aan als basis voor het onnatuurlijk vinden van relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht. De daadwerkelijke reacties op deze steeds meer geaccepteerde relaties leken echter af te hangen van hoe de samenleving ermee omgaat. Als mensen ertegen vochten, steunden religieuze leiders hen. Als ze gelukkig waren, keken de religieuze leiders de andere kant op. Een mannelijke respondent die de Islam belijdt en wiens familie enige ervaring heeft met homoseksualiteit, maakte zich zorgen dat deze personen 'brutaler' werden. Een ander merkte op: "Het is bijna alsof ze ons willen bekeren omdat ze zich vrij voelen." Verschillende vrouwen van verschillende religies brachten hiv in verband met homoseksuelen (Bakboord C, & Schmeitz M, 2011).

⁵ Bakboord, C., & Schmeitz, M. (2011). Suriname Love, Sex, Marriage and HIV

⁶Tolud (2018) haar onderzoek laat zien dat in lijn met de bevindingen van de hearings en bovenstaande studie haar respondenten homoseksuele mannen oordelen vanuit hun religieuze interpretatie. Zij benadrukken dat God de mens als man en vrouw heeft geschapen en dat alleen zij met elkaar geslachtsgemeenschap mogen hebben of huwen.

In de Surinaams-Hindostaanse cultuur, is het onderhouden en beschermen van 'palvar ke ijat' - familie eer - een extreem belangrijke culturele norm en liefde tussen mensen van hetzelfde geslacht, *same-sex love* (liefde hebben voor- of zich romantisch en seksueel aangetrokken voelen tot- iemand van hetzelfde geslacht), wordt gerekend tot schande van deze eer (Choenni 2014, Nanhoe, 2017, ⁷Bakboord et. al. 2022). Deze context kan het voor *same-sex love* individuen moeilijk maken om uit de kast te komen voor hun familie en vooral naar hun ouders omdat ze bang zijn voor afwijzing en andere negatieve reacties. Binnen dit cultureel kader van de Hindostaanse familie eer moeten Surinaams-Hindostaanse *same-sex love* individuen in zowel Suriname als Nederland navigeren hoe om te gaan met de stress veroorzaakt door de negatieve reacties van hun ouders als ze uit de kast komen. In 2022 is er een studie verricht naar hoe Hindostaanse homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen verschillende coping strategieën hanteren in hoe om te gaan met negatieve reacties van hun ouders, wanneer zij voor het eerst bij hen uitkomen. Deze variëren van emotiegerichte- en probleemgerichte coping strategieën zoals 'het begrijpen van de negatieve reacties van ouders', 'conformereren aan de waarden van familie-eer van ouders', 'stille terugtrekking' en 'opkomen voor eigen belangen'. Bakboord concludeert in deze studie dat zelfacceptatie met betrekking tot seksuele oriëntatie en het vermogen om zich los te maken van culturele vooroordelen een belangrijke factor blijkt te zijn in de verschillende coping strategieën. Vervolgens geeft zij aan dat als mensen zich niet kunnen distantiëren van de verwachtingen rond seksualiteit in de Surinaams-Hindostaanse cultuur is de kans groot dat sommigen meer emotiegerichte strategieën hanteren om hiermee om te gaan, terwijl anderen probleemgerichte strategieën toepassen en hiermee culturele normen doorbreken. Voor professionals in counseling en hulpverleners is het belangrijk te realiseren dat alle benaderingen een prijs hebben, maar vooral de emotiegerichte strategieën lijken gepaard te gaan met aanzienlijke persoonlijke offers. Maar ook zij die opkomen voor zichzelf betalen een hoge prijs; het verbreken van de contacten met de ouders en soms ook hun broers en zussen is voor velen een pijnlijk proces. De meerderheid van de onderzoek deelnemers die emotiegerichte coping strategieën gebruiken, ervaren depressie en doen zelfs pogingen tot zelfdoding. Dit komt volgens Bakboord overeen met eerder onderzoek dat aantoonde dat het hanteren van emotiegerichte strategieën vaak samenhangt met slechtere geestelijke gezondheid (Bakboord, Keuzenkamp & Saharso, 2022).

1.3 Een blik op de tolerantie van wetgeving

De Surinaamse Arbeidswetgeving is in enige mate aangescherpt ter bescherming van de LGBTQ+ gemeenschap. De Ontslagwet (S.B. 2018 No. 94) geeft in art. 6 lid 6 sub c. aan dat het de werkgever

⁶ Tolud, P. (2018). Het is Maria en Jozef en geen Jozef en Judas: een kwalitatief onderzoek naar de mogelijke oorzaken voor de negatieve houding van heteroseksuele mannen ten opzichte van homoseksuele mannen [Thesis ter verkrijging van de graad van Bachelor of Science in de Sociologie]. Anton de Kom Universiteit van Suriname.

⁷ Bakboord, C. A., Keuzenkamp, S., & Saharso, S. (2022). Surinamese–Hindustani Same-Sex Love Individuals: Coping with Negative Responses from Parents in a Collectivistic Culture. *Sexuality and Culture*. <https://doi.org/10.1007/s12119-022-10041-3>

verboden is de dienstbetrekking op te zeggen op grond van: ras, kleur, geslacht, seksuele geaardheid, religie, politieke opinie, nationale of sociale afkomst, de gezondheidsstatus, waaronder chronische aandoeningen, de burgerlijke staat en leeftijd, behoudens wettelijke of CAO-regelingen met betrekking tot pensioen. Een andere wet binnen de Arbeidswetgeving is de Wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid (S.B. 2022 No. 136). Deze wet heeft als uitgangspunt dat eenieder ongeacht hun geslacht, seksuele oriëntatie, voorkeur of genderidentiteit et cetera slachtoffer kan worden van geweld, intimidatie en seksuele intimidatie.

Een andere wet binnen de Arbeidswetgeving is de Wet gelijke behandeling Arbeid (S.B. 2022 No. 137). Deze wet heeft als doel het bevorderen van het voorkomen van discriminatie en de bevordering van de gelijke behandeling over arbeid.

Het Wetboek van Strafrecht (S.B. 2014 No. 44) verbiedt discriminatie op grond van seksuele oriëntatie. Deze bescherming tegen discriminatie is best selectief, gezien de rechtsbescherming is aangeboden door de melding die er werd gemaakt van discriminatie op het gebied van de werkgelegenheid met betrekking tot beperkingen, geslacht, seksuele oriëntatie, genderidentiteit en HIV- of AIDS-status (State,2021).

De Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 No. 116 zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 No. 38) omvat een scala aan mensenrechten, waaraan zowel de heteroseksuele burger als de homoseksuele burger aanspraak op maakt. Artikel 17 lid 1 legt de basis voor het waarborgen van het recht op het privéleven voor transseksuelen (Biharie, 2016). Artikel 14 GW (Eenieder heeft het recht op leven. Dit recht wordt beschermd door de wet) en artikel 16 lid 1 GW (Eenieder heeft recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid) geven aan dat het recht op leven wordt beschermd door de wet. Deze rechten verdienen grip en rechtsbescherming (Yogyakarta Beginselen, 2007).

De artikelen 10, 11 en 12 geven aan dat ook de LGBT-personen recht hebben op een eerlijke en openbare behandeling van hun zaak door een bevoegd, onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld. Net als de heteroseksuele burger, heeft de LGBT-burger recht om zijn mening te uiten, conform artikel 19 GW, maar dit recht is net als voor de heteroseksuele burger, gebonden aan enkele beperkingen voortvloeiende uit de wet. Dit recht van meningsuiting kan, conform artikel 20, ook gebruikt worden met het recht van vreedzame vergadering en vereniging. Wat betreft religie of levensovertuiging, heeft de LGBT-burger er ook recht op en wel conform artikel 18. Eenieder heeft het recht zich vrijelijk te verplaatsen en verblijven, behoudens in gevallen bij de wet bepaald, zoals verwoord in artikel 3 lid 3.

Er is in de Personeelswet geen bepaling opgenomen die aangeeft dat LGBT-personen niet in overheidsdienst mogen treden. Wel moet worden vermeld dat een transseksuele ambtenaar de gewenste identiteit in Suriname niet zal kunnen inschrijven, aangezien deze niet overeenstemt met de onderliggende documenten en dat het Centraal Bureau voor Burgerzaken een identiteit die niet overeenstemt met de status der onderliggende stukken niet zal accepteren. Zie hiervoor de Ivana Hilton rechtszaak. Hetgeen betreft ook een transseksuele ambtenaar. Van de ambtenaar wordt, overwegend, verwacht dat hij of zij toch, naast de Personeelswet, de beleidsregels van de departementen opvolgen. Te denken valt aan kledingstijl. Naast de transseksuele ambtenaar, bestaat de mogelijkheid dat de homoseksuele ambtenaar enige vorm van discriminatie kan ervaren. Wellicht dat collega's de hand van die ambtenaren weigeren te schudden of onaangename uitspraken tegen hem doen (Visser, 2007).

De Wet Bestrijding Huiselijk Geweld (S.B. 2009 No. 84) de begripsbepaling t.w. Artikel 1 sub o: onder partners wordt ook verstaan degene met wie iemand een relatie heeft. Deze wet is inhoudelijk goed, maar vaak schort het aan de executie. Te weten de uitvoering van de wet bij met name het Korps Politie Suriname. Dit ligt bij sommige politieambtenaren die hardnekkig naar het onderwerp LGBT+ relaties kijkt en de LGBT+ slachtoffers van huiselijk geweld nauwelijks of niet wensen te helpen (San, 2006).

De ID-kaartenwet (S.B. 2019 No. 16) geeft geen reden aan om LGBT+ mensen een ID kaart te weigeren. De wet sluit de LGBT-gemeenschap niet uit om te beschikken over een ID kaart, maar transseksuelen kunnen obstakels ervaren met deze wet. Een casus ter illustratie. Melissa, een transseksuele dame, wenst ingeschreven te worden als een vrouw, maar dit wordt geweigerd door de ID-kaarten Unit van het CBB, omdat deze aangifte niet overeenkomt met de onderliggende stukken, waardoor de identiteit niet vast te stellen is. Kortom werkt deze wet discriminerend naar de transseksuele man of vrouw toe (Vanvooren, 2014).

Voor een compleet beeld van de wetgeving m.b.t. LGBTQ-rechten in Suriname, wordt verwezen naar het ⁸onderzoeksrapport van Stichting Projekta en PAREA Suriname over 'LGBTQ-discriminerende wetgeving in Suriname', een onderzoek dat is verricht door Milton Castelen (2022).

1.4 Suggesties uit secundaire rapporten

De bovengenoemde onderzoeksrapporten hebben uiteraard ook aanbevelingen gebaseerd op de context van het onderzoek en de onderzoeksresultaten. Enkele aanbevelingen uit die onderzoeken, die ook voor deze studie relevant zijn en tot op heden niet volledig of succesvol zijn omgezet in activiteiten, zijn:

- Er moet een protocol worden samengesteld voor publieke dienstverleners over 'hoe om te gaan met hun cliënten'. Er zal een instantie/vertrouwenspersoon per verantwoordelijke ministerie in het leven moeten worden geroepen die erop toeziet dat er sancties worden getroffen tegen dienstverleners die zich schuldig maken aan stigma en discriminatie van key-populaties en kwetsbare groepen en waar nodig worden vervolgd (Bakboord C, 2017).
- Aansluitend moeten dienstverleners een training krijgen hoe zij vanuit een mensenrechtenbenadering de diensten verlenen aan kwetsbare groepen en key-populaties zoals vervat in het aanbevolen protocol. Hiernaast moeten relevante overheidsinstanties open staan voor een jaarlijkse training over 'LGBT vriendelijke dienstverlening' (Bakboord C, 2017).
- Er moeten LGBT vriendelijke lesbrieven worden ontworpen voor lagere-, middelbare- en hogescholen (Bakboord C, 2017).
- Er moet een landelijke conferentie worden georganiseerd voor zowel vertegenwoordigers van het KPS, het Openbaar Ministerie, de ministeries van Volksgezondheid en Onderwijs, Wetenschap en Cultuur. Een mensenrechten- gelijkwaardige - en klantvriendelijke benadering en bejegening in de dienstverlening naar alle cliënten en in het bijzonder kwetsbare groepen en key-populaties moet worden opgenomen in het curriculum van de opleiding van de dienstverleners: waaronder het Politie Opleiding Centrum, de Faculteit der Medische Wetenschappen, de Academie voor Hogere Kunst en Culturen, Centrale Opleiding voor

⁸ Castelen, M. (2022). *LGBTQ-discriminerende wetgeving*. Paramaribo: Stichting Projekta en Parea Suriname.

Verpleegkundigen en Aanverwante Beroepen, het Instituut voor de Opleiding van Leraren en de pedagogische academies (Bakboord C, 2017).

- Basic Life Skills Education (BSLE) zou een doorlopend onderdeel van het nationale onderwijscurriculum moeten zijn. Dit kan ondersteund worden met cultureel passende discussies over seksualiteit in de media en relevante mythen en taboes via de media en diverse groepen (Bakboord C, 2011).
- De uitvoerende macht van het land, met name de assembleeleden en beleidsmedewerkers, zouden de groep transgenders expliciet moeten meenemen in wetten om hun zodoende bij wet te erkennen en beschermen tegen discriminatie. Uiteindelijk gaat het bij de transgenders om erkenning en begrip vanuit de samenleving. Volgens hen is dat voldoende om discriminatie te voorkomen (Biharie R, 2016).
- De ⁹Yogyakarta Beginselen kunnen als een "to do list" voor Staten en andere actoren als Nationale Mensenrechten instituten, de media, NGO's en andere donoren beschouwd worden. Bij elk Beginsel zijn namelijk een aantal aanbevelingen geformuleerd voor concreet te ondernemen acties ter implementatie van de mensenrechten voor LGBTI-personen (Jhinkoe, Santokhi-Karijadrana, Seetal, & Tjon-A-Loi, 2017).

⁹ yogyakartaprinciples.org. (2017, November 10). *The Yogyakarta Principles*. Retrieved from yogyakartaprinciples.org: <https://yogyakartaprinciples.org/>

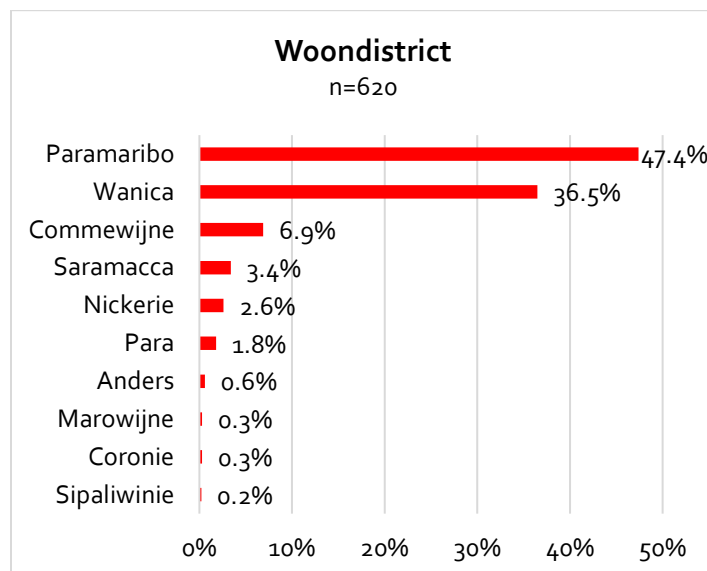
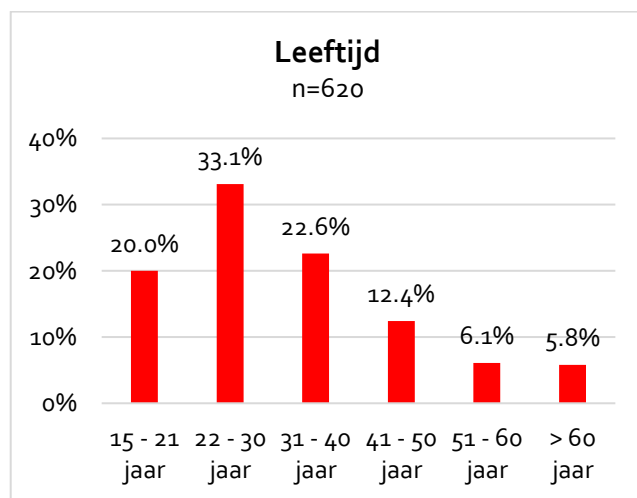
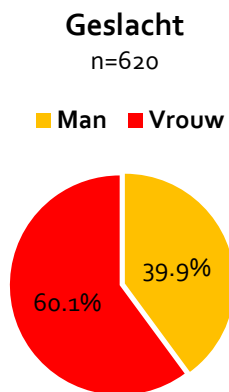
2. Resultaten kwantitatief onderzoek

Bij het kwantitatief onderzoek is de **nadruk** gelegd op de volgende **topics**:

- Kennis over LGBTQ, LGBTQ-rechten en LGBTQ-personeel.
- Percepties, attitude en gedrag m.b.t. LGBT-rechten en LGBT-personeel.
- Beïnvloedingsfactoren van het gedrag en de percepties.
- Gewenste kanalen en methoden m.b.t. informatievoorziening over LGBT-vraagstukken.

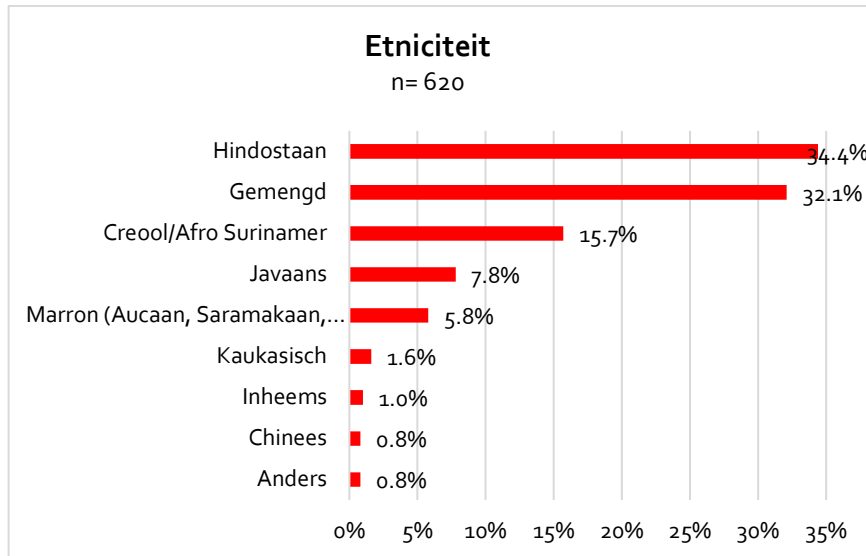
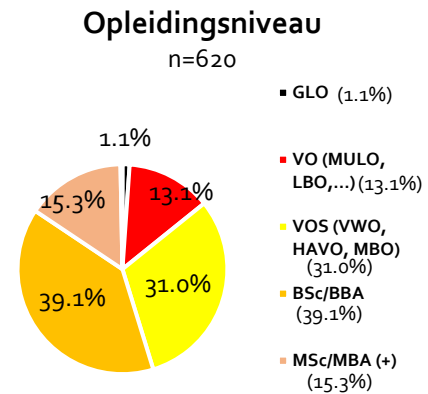
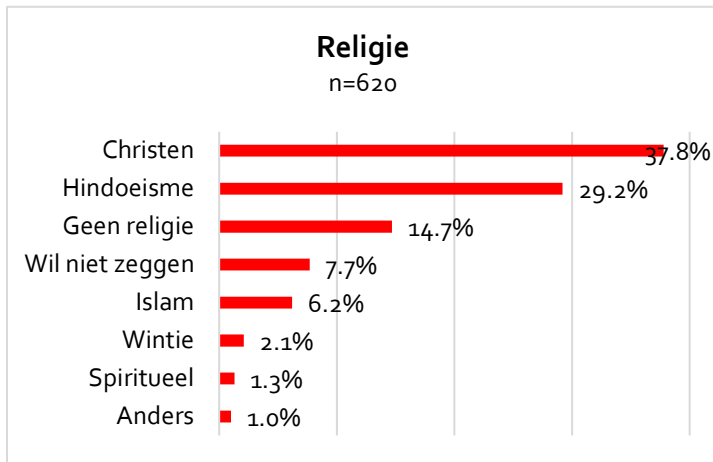
2.1 Demografische gegevens

In totaal hebben 620 respondenten meegedaan aan dit onderzoek. Hun demografische gegevens zijn hieronder weergegeven.

De populatie bestaat voor meer dan de helft (60.1%) uit vrouwen. De grootste groep respondenten behoort tot de leeftijdsgroep van 15 – 40 jaar, alhoewel er sprake is van een goede spreiding van de leeftijdscategorieën.

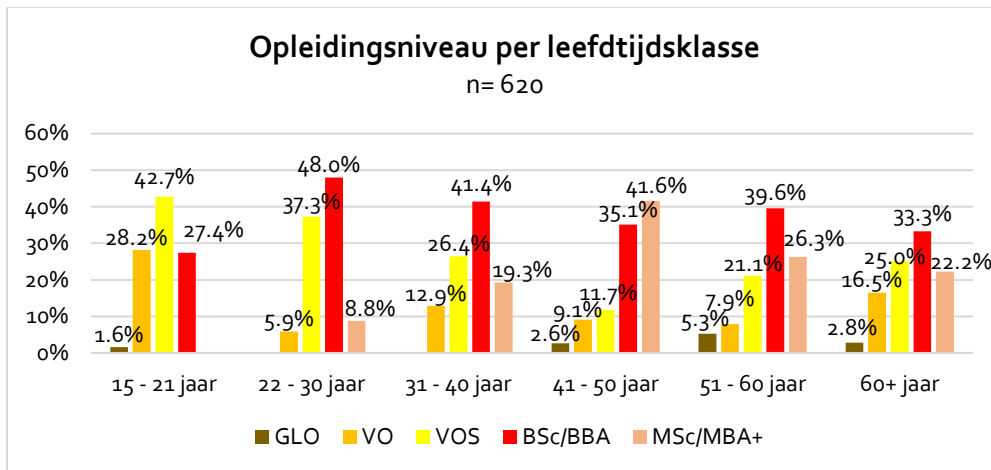
Alle districten van Suriname, met uitzondering van Brokopondo, zijn vertegenwoordigd in het onderzoek. De meeste respondenten wonen in de districten Paramaribo (47.4%) en Wanica (36.5%), welke een goede weerspiegeling is van de praktijksituatie volgens de laatste volkstelling in Suriname (Algemeen Bureau Statistiek, 2012).

Die grootste groep respondenten belijden het Christendom (37.8%) en het Hindoeïsme (29.2%) en zijn voornamelijk Hindostaanse (34.4%), Gemengde (32.1%) en Creoolse (15.7%) respondenten.

De meerderheid (85.4%) van de respondenten heeft een middelbaar of hogere opleiding genoten.

De demografische gegevens spelen een belangrijke rol bij de interpretatie van de resultaten. Het is belangrijk om er rekening mee te houden dat voornamelijk millennials en Gen Z (jonger dan 40 jaar) hebben meegedaan aan dit onderzoek, en dus de uitspraken voornamelijk aan deze groep gekoppeld moeten worden. Daarnaast moet er rekening mee gehouden worden dat de respondenten een medium-hoog opleidingsniveau hebben.

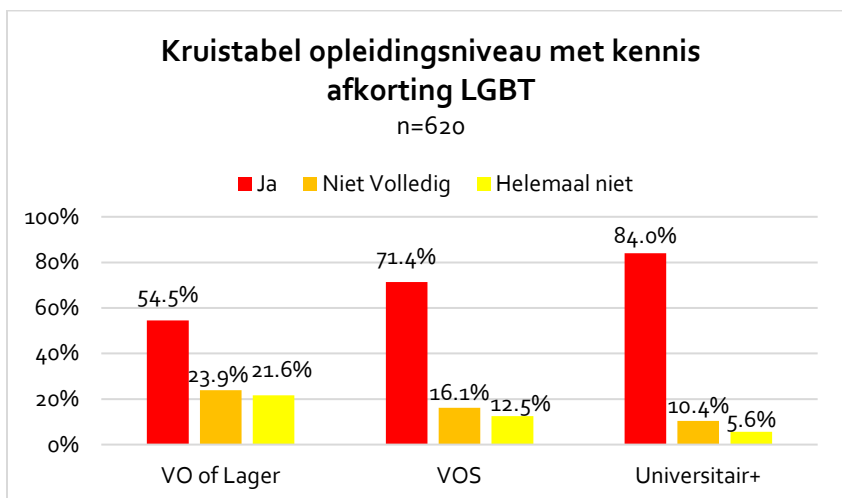

Deze grafiek weergeeft de kruising tussen leeftijdsklasse en opleidingsniveau van de respondenten en toont aan dat de meerderheid van respondenten uit alle leeftijdsklassen een medium-hoge opleiding hebben genoten.

2.2 Kennis m.b.t. LGBTQ

2.2.1 Betekenis LGBTQ

75.5% van de respondenten wist voorafgaand aan dit onderzoek waarvoor de afkorting van LGBTQ staat. 14.4% had een idee van de afkorting, maar kende de volledige betekenis niet, terwijl 10.1% helemaal niet wist waarvoor de letters van deze afkorting staan. Hierbij is er nagegaan of opleidingsniveau een rol speelt bij het al dan geen kennis hebben van de afkorting van LGBTQ. De resultaten suggereren een significant verband tussen opleidingsniveau en het al dan geen kennis hebben van de afkorting van LGBTQ. Onderstaand grafiek geeft inzicht daarin.

De kruistabel tussen opleidingsniveau (onafhankelijk variabel) en al dan niet bekend zijn met de afkorting van LGBTQ (afhankelijke variabel) geeft aan dat **hoe hoger het opleidingsniveau, hoe groter de kans is dat men weet waarvoor de afkorting van LGBTQ staat.**

Met betrekking tot de betekenis van de LGBTQ-concepten, blijkt dat er nog veel onduidelijkheid en onwetendheid is onder de respondenten. Onderstaande grafieken geven weer welke betekenissen men het best kon plaatsen onder de LGBTQ-concepten.

Lesbisch betekent...

<i>Antwoordopties</i>	<i>Percentage</i>
Een vrouw die zich alleen tot een vrouw emotioneel en seksueel aangetrokken voelt	69.2%
Een vrouw die zich emotioneel en seksueel aangetrokken voelt tot een vrouw	25.3%
Een vrouw die weleens seks heeft met een vrouw	3.7%
Weet niet	1.8%

69.2% van de respondenten heeft de omschrijving die het best past bij lesbische, geselecteerd. Daarnaast heeft 29% van de respondenten een omschrijving geselecteerd die niet helemaal correct is.

1.8% heeft aangegeven niet te weten wat de betekenis is van lesbisch.

Gay betekent...

<i>Antwoordopties</i>	<i>Percentage</i>
Een man die zich alleen tot een man emotioneel en seksueel aangetrokken voelt	70.0%
Een man die zich emotioneel en seksueel aangetrokken voelt tot een man	24.2%
Een man die weleens seks heeft met een man	4.0%
Weet niet	1.8%

70% van de respondenten heeft de omschrijving die het best past bij gay, geselecteerd. Daarnaast heeft 28.2% van de respondenten een omschrijving geselecteerd die niet helemaal correct is.

1.8% heeft aangegeven niet te weten wat de betekenis van gay is.

Biseksueel betekent...

<i>Antwoordopties</i>	<i>Percentage</i>
Een man of een vrouw die zich emotioneel en seksueel aangetrokken voelt tot beide geslachten	82.7%
Een man of een vrouw die weleens seks heeft met beide geslachten	9.9%
Een man of een vrouw die zich aankleedt en gedraagt als iemand van het andere geslacht	3.8%
Weet niet	3.5%

82.7% van de respondenten heeft de omschrijving die het best past bij biseksueel, geselecteerd. Daarnaast heeft 13.7% van de respondenten een omschrijving geselecteerd die niet (helemaal) correct is.

3.5% heeft aangegeven niet te weten wat de betekenis van biseksueel is.

Transgender betekent...

<i>Antwoordopties</i>	<i>Percentage</i>
Een man of een vrouw die zich niet thuis voelt in het geslacht waarmee hij/zij is geboren en een leefwijze aangaat als het ander geslacht	55.3%
Een man of een vrouw die zijn/haar geslachtsdeel operatief laat veranderen naar het ander geslacht	29.8%
Een man of een vrouw die zich aankleedt en gedraagt als iemand van het andere geslacht	10.9%
Weet niet	4.0%

55.3% van de respondenten heeft de omschrijving die het best past bij transgender, geselecteerd. Daarnaast heeft 40.7% van de respondenten een omschrijving geselecteerd die niet volledig is.

4% heeft aangegeven niet te weten wat de betekenis van transgender is.

Queer betekent...

Antwoordopties	Percentage
Weet niet	41.5%
Een man of een vrouw die zichzelf met geen enkele vaststaande gender- of seksuele oriëntatie wil/kan identificeren	35.1%
Een algemeen begrip/naam voor alle seksuele geaardheden en oriëntaties	19.6%
Een man of een vrouw die zich tot niemand emotioneel en seksueel aangetrokken voelt	3.8%

41.5% van de respondenten heeft aangegeven niet te weten wat de betekenis van queer is. In vergelijking met de andere concepten die zijn getoetst in dit onderzoek, is het concept queer het minst bekend in de samenleving.

Heteroseksueel betekent...

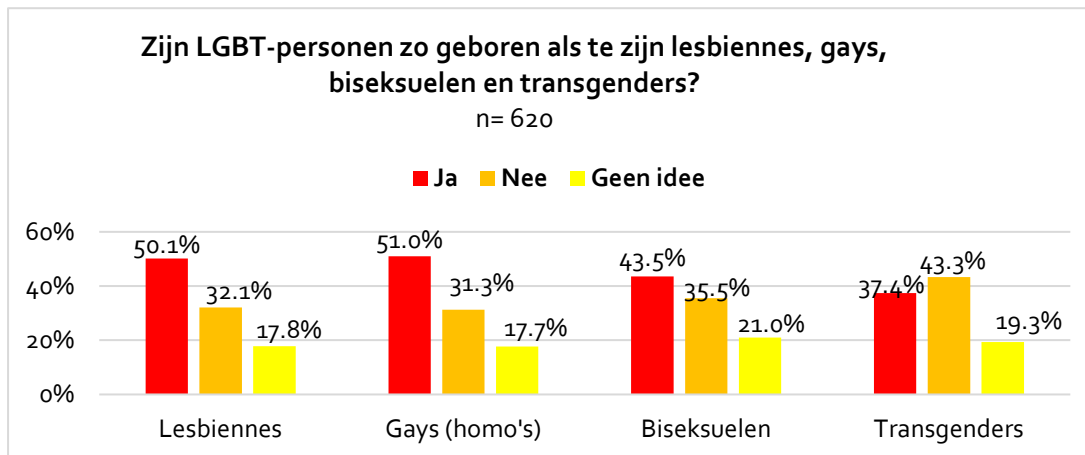
Antwoordopties	Percentage
Een man of een vrouw die zich alleen tot iemand van het ander geslacht emotioneel en seksueel aangetrokken voelt	55.1%
Een man of een vrouw die zich emotioneel en seksueel aangetrokken voelt tot iemand van het ander geslacht	23.7%
Weet niet	12.6%
Een man of een vrouw die weleens seks heeft met iemand van het ander geslacht	8.7%

55.1% van de respondenten heeft de omschrijving die het best past bij heteroseksueel, geselecteerd. Daarnaast heeft 32.4% van de respondenten een omschrijving geselecteerd die niet volledig correct is.

12.6% heeft aangegeven niet te weten wat de betekenis van heteroseksueel is.

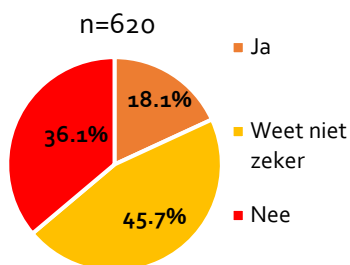
Uit de bovenstaande tabellen blijkt dus dat alhoewel de respondenten in het algemeen weten waarvoor de afkorting van LGBT staat, er nog een zekere mate van onduidelijkheid is over de betekenis van de concepten.

Om verder te meten in hoeverre de respondenten begrijpen wat LGBT-zijn betekent, is de vraag gesteld of de seksuele oriëntatie van LGBT-personen aangeboren is. De meerderheid van de respondenten heeft aangegeven dat de lesbiennes (50.1%), Gays (51.0%) en Biseksuelen (43.5%) zo zijn geboren. Over transgenders hebben de respondenten een ander perceptie, waarbij de meerderheid (43.3%) aangeeft dat transgenders niet als transgender zijn geboren.

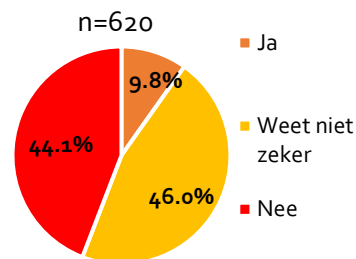

2.2.2 Wetgeving

De meerderheid van respondenten weet niet of er wet- en regelgeving is in Suriname die specifiek de LGBT-gemeenschap accepteert en beschermt. Tussen 36% en 44% geven aan dat er geen wetten en regels zijn in Suriname die de LGBT-gemeenschap beschermen.

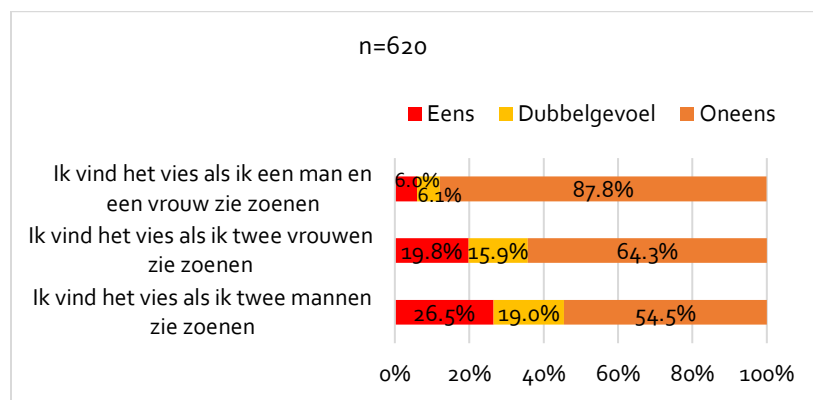
Zijn er wetten/regels die de LGB-gemeenschap beschermen?

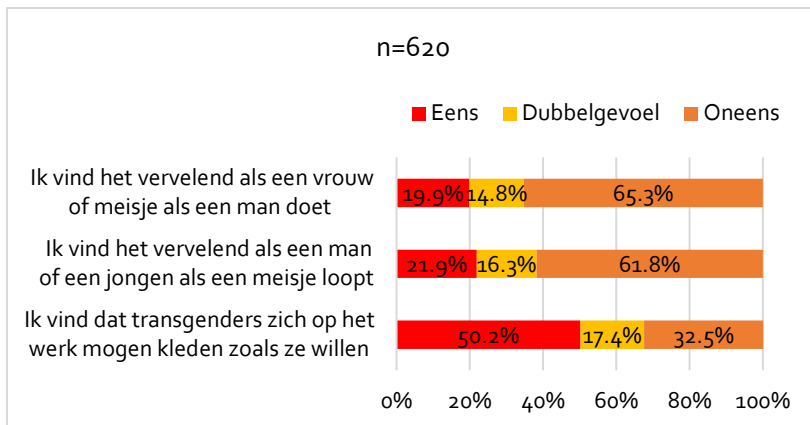
Zijn er wetten/regels die de transgenders beschermen?

2.3 Attitude tegenover LGBT-personen

Om de attitude tegenover LGBT-personen te meten, zijn er een aantal stellingen opgesteld, waarbij de respondenten konden aangeven of zij het eens of oneens waren met de stellingen. Ook was de mogelijkheid om aan te geven dat die stelling een dubbelgevoel opwekt. Dubbelgevoel interpreteren we in dit onderzoek als een grijs-gebied waar men nog geen uitgesproken mening over heeft en of twijfels heeft over het onderwerp. Onderstaand worden de resultaten uitgelicht per stelling-groep.

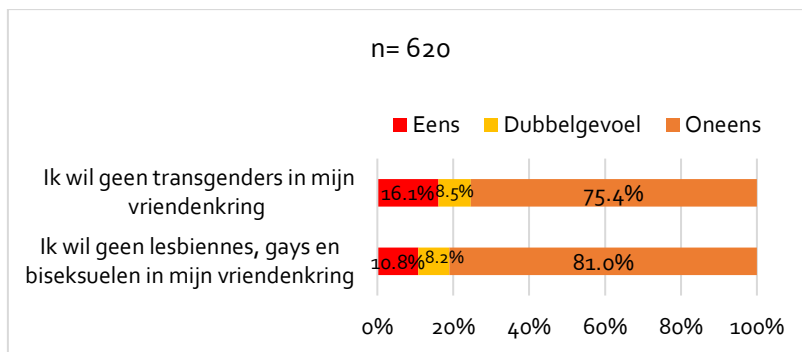

Het gros van de respondenten vindt het niet vies wanneer heteroseksuelen en homoseksuelen kussen. **Intimiteit tussen twee heteroseksuelen krijgt de minste weerstand (6.0%) en intimiteit tussen twee mannen krijgt de meeste weerstand (19.0%).**

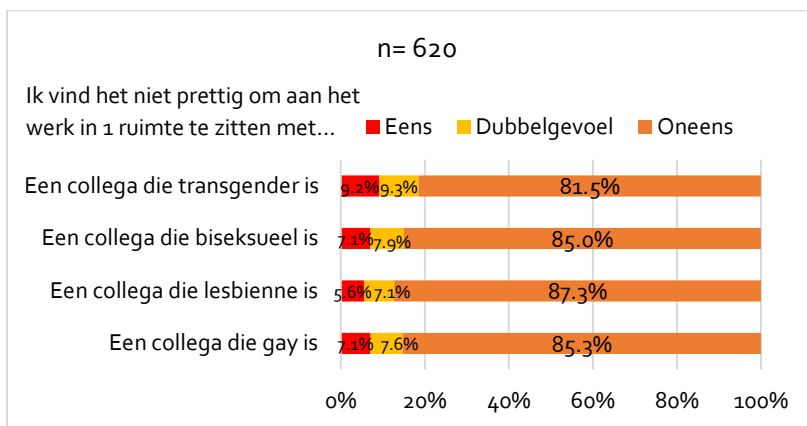
Ook deze grafiek wijst uit dat het gedrag en-of de uitingen van homoseksuele mannen over het algemeen minder getolereerd worden dan dat van homoseksuele vrouwen.

Verder blijkt dat de helft van de respondenten het ermee eens is dat transgender personen zich op het werk mogen kleden zoals zij dat willen, terwijl het andere helft daar oneens mee is of

10.8% van de respondenten maakt een duidelijk statement om geen homo- en biseksuele mannen en vrouwen in hun vriendenkring te willen hebben.

Een grotere groep (16.1%) geeft aan geen transgender-personen te willen hebben hun vriendenkring.

Op de werkvloer blijkt men ietwat meer tolerantie te hebben voor LGBT-collega's.

Een kleine groep vindt het niet prettig om aan het werk in 1 ruimte te zitten met:

1. Transgender-personen (9.2%)
2. Homoseksuele mannen (7.1%)
3. Biseksuele mannen en vrouwen (7.1%)
4. Homoseksuele vrouwen (5.6%)

De eerste groep stellingen geeft weer dat over het algemeen de respondenten een open en positieve attitude hebben tegenover LGBT-personen. Een klein deel van de samenleving tolereert en accepteert de LGBT-samenleving niet.

De resultaten indiceren dat over het algemeen er een positievere attitude is tegenover homoseksuele vrouwen in vergelijking met homoseksuele mannen, biseksuele mannen en vrouwen en transgender personen.

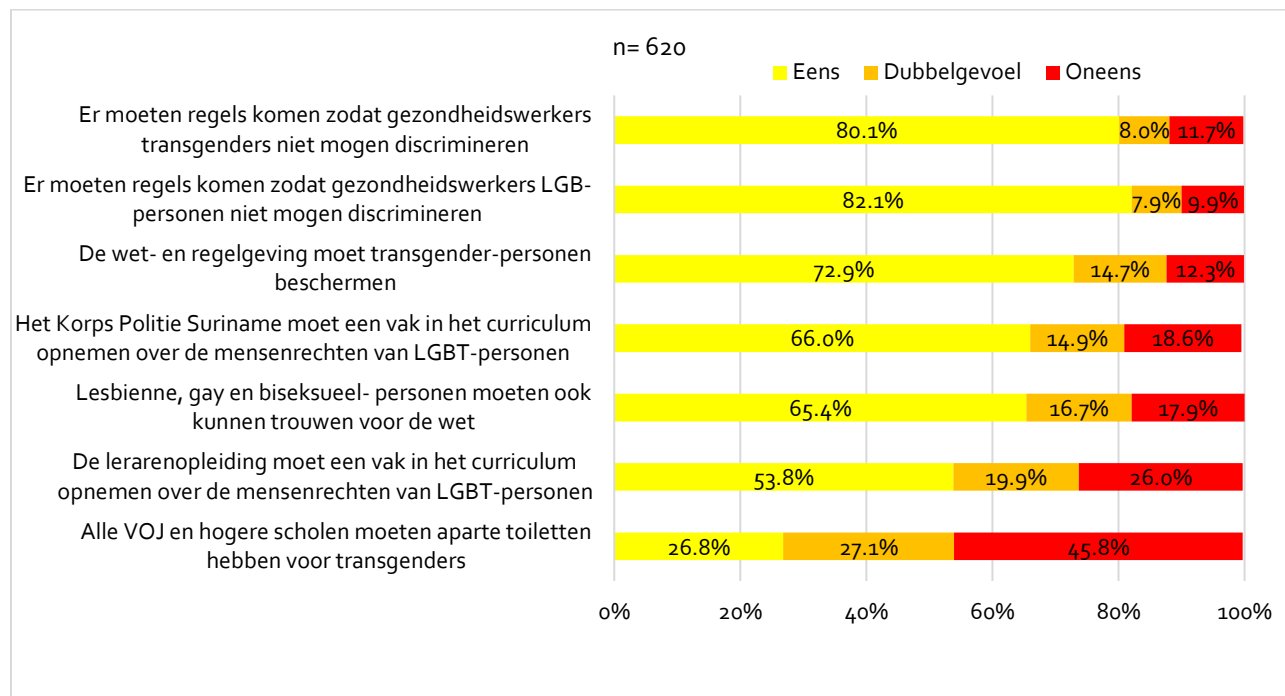
2.3.1 Attitude m.b.t integratie van LGBT in de samenleving

Een tweede groep stellingen geeft inzicht in de attitude van de samenleving met betrekking tot de integratie van LGBT-personen als onderdeel van de samenleving. Onderstaande grafiek wijst uit dat **alhoewel het gros van de respondenten over het algemeen er mee eens is dat LGBT-personen niet gediscrimineerd mogen worden, zijn er ook respondenten die niet op alle fronten akkoord gaan met stellingen over het ondernemen van specifieke maatregelen/acties ter bevordering van de inclusiviteit van LGBT-personen.** De redenen waarom deze groep oneens is met het ondernemen van de specifieke maatregelen/acties kan contextueel verschillen per stelling en ook per subgroep binnen de samenleving.

'Ik ben geen voorstander van expliciete wetgeving voor LGBT, het zijn allemaal mensen dus wetgeving moet voor alle mensen gelijke rechten hebben.'

Man, Technical consultant, 35 jaar

Een voorbeeld hiervan is dat er geen specifieke regels en wetgeving zou moeten komen voor de LGBT-gemeenschap, omdat LGBT-personen zoals hetero-personen ook mensen zijn en er geen onderscheid gemaakt hoeft te worden in de seksualiteit of identiteit van mensen in de wet- en regelgeving.

De bovenstaande grafiek laat zien met welke te ondernemen maatregelen/ acties de respondenten het meest mee eens zijn:

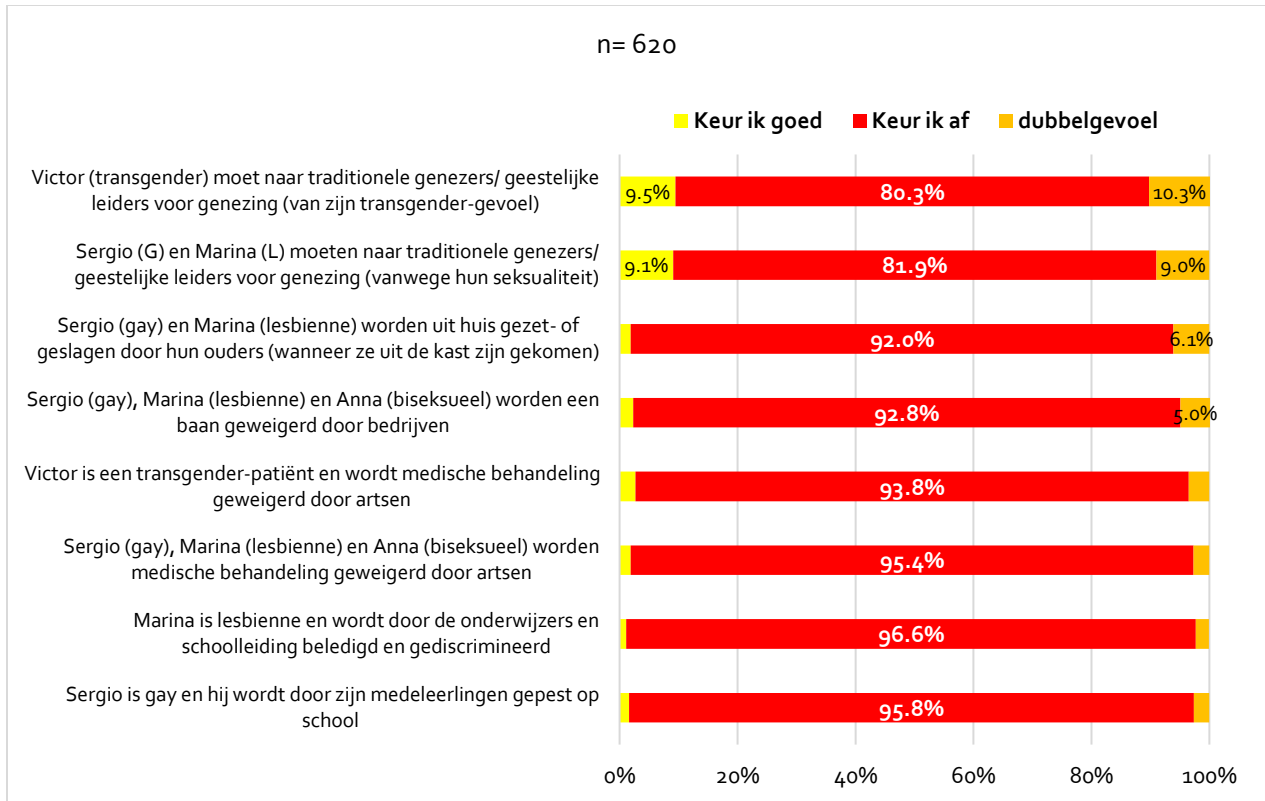
- 82.1% is het mee eens dat er regels komen zodat gezondheidsmedewerkers geen discriminatoire handelingen plegen naar homo en biseksuele mannen en vrouwen toe.
- 80.1% is het mee eens dat er regels moeten komen zodat gezondheidsmedewerkers geen discriminatoire handelingen plegen naar transgender personen toe.
- 72.9% is het mee eens dat de wet-en regelgeving transgenders personen moet beschermen.
- 66.0% is het mee eens dat het KPS een vak moet opnemen in het curriculum over mensenrechten van LGBT-personen.
- 65.4% is het mee eens dat LGB-personen wettelijk moeten kunnen trouwen in Suriname.
- 53.8% is het mee eens dat de Lerarenopleiding een vak moet opnemen in het curriculum over mensenrechten van LGBT-personen.

45.8% Van de respondenten is het er **oneens mee** dat VOJ en hogere scholen aparte toiletten moeten hebben voor transgenders. Daarnaast heeft 27.1% dubbelgevoel hierover.

2.3.2 Attitude tegenover discriminatie m.b.t LGBT-personen

De Attitude van de samenleving tegenover LGBT-groepen is ook gemeten middels een stellingen-groep over voorbeelden van praktijksituaties, waarbij LGBT-personen discriminatie ervaren. De respondenten hadden de gelegenheid om aan te geven of zij zo'n voorbeeld praktijksituatie goedkeuren, afkeuren of een dubbelgevoel ervan overhouden.

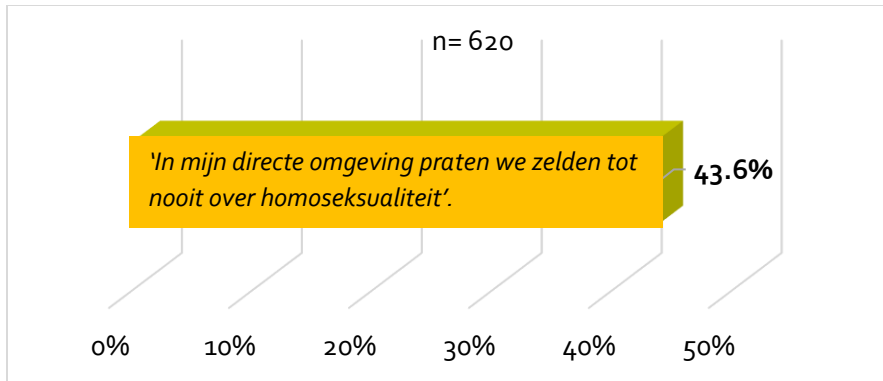
Haast alle respondenten keuren voorbeeldsituaties af waarbij LGBT-personen een bepaalde manier van discriminatie ervaren. De voorbeelden waarbij LGBT-personen naar traditionele en/of geestelijke leiders worden gebracht ter genezing van hun seksualiteit, worden in mindere mate afgekeurd dan de andere voorbeelden. Het brengen van transgenders naar een traditionele/geestelijke genezer wordt in mindere mate afgekeurd in vergelijking met het brengen van lesbiennes en gays naar traditionele/geestelijke leiders. Echter suggereert dit dat er een heersende perceptie is dat LGBT-gedrag, expressie en gevoelens vatbaar zijn voor genezing

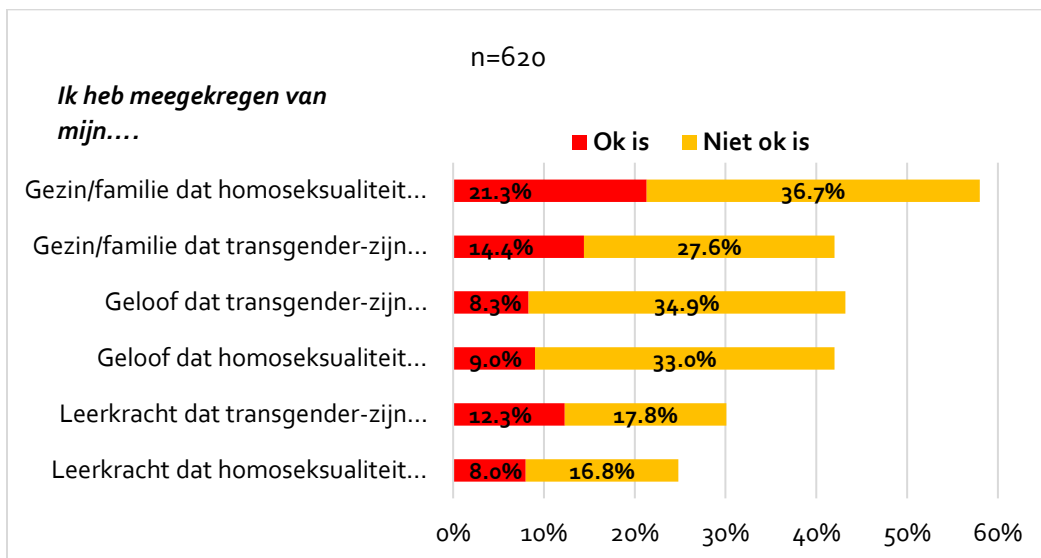
2.4 Praktijken met betrekking tot LGBT-personen

Nadat de kennis en attitude van de respondenten in kaart is gebracht, is er naar de praktijken (het gedrag) van de samenleving m.b.t. LGBT-personen gekeken. Ook is er subtiel gekeken naar welke factoren de praktijken mogelijkwijs beïnvloeden; in hoeverre en op welke manieren de samenleving openstaat om informatie m.b.t. het LGBT-gebeuren in Suriname te ontvangen, en of deze ook invloed heeft op de kennis, attitude en praktijken van de samenleving m.b.t. deze doelgroep.

43.6% Van de respondenten is opgegroeid in een omgeving waar er zelden tot nooit is gesproken over homoseksualiteit. Een groot deel van de populatie praat dus zelden tot nooit over homoseksualiteit in de directe omgeving. Deze bevinding is van essentieel belang voor deze KAP-studie, aangezien het al dan niet bespreekbaar maken van een bepaald onderwerp in grote mate invloed heeft op de kennis, attitude en praktijken m.b.t. het desbetreffend onderwerp (Lima, Ferreira, Neto, & Venancio, 2020).

Daarnaast is er getracht inzicht te verkrijgen in enkele factoren die de praktijken en attitude van de samenleving m.b.t. LGBT-personen kunnen beïnvloeden. De respondenten hadden de mogelijkheid om aan te vinken welke stelling van toepassing is op hun situatie.

Het gros van de respondenten krijgen door 3 belangrijke opvoedingsinstituten, namelijk het gezin/de familie, het geloof/de religie en leraren, mee dat homoseksualiteit niet ok is. De bovenstaande grafiek laat overigens ook zien dat in het algemeen er meer over homoseksualiteit wordt gesproken dan over transgender-zijn.

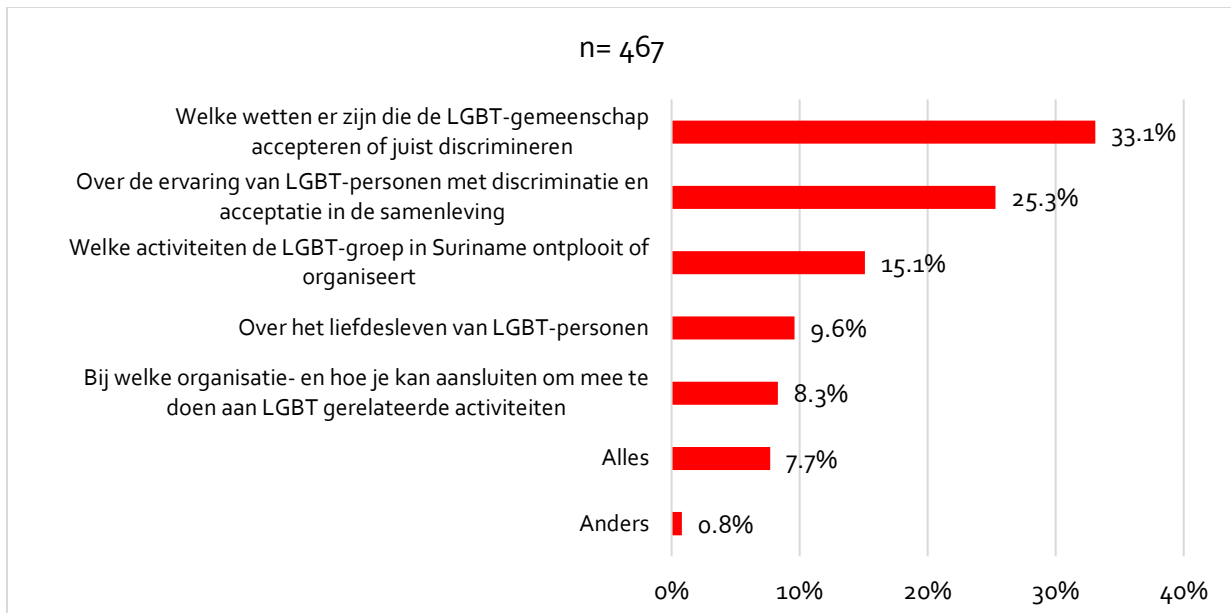
2.4.1 Gewenste informatievoorziening en channels

27.7% Van de respondenten wil helemaal geen informatie ontvangen over het LGBT-gebeuren in Suriname. Onderstaande tabel geeft inzicht in welke top 3 subgroepen (a.d.h.v. demografische gegevens) hebben aangegeven wel informatie te willen ontvangen en welke top 3 geen informatie behoeven.

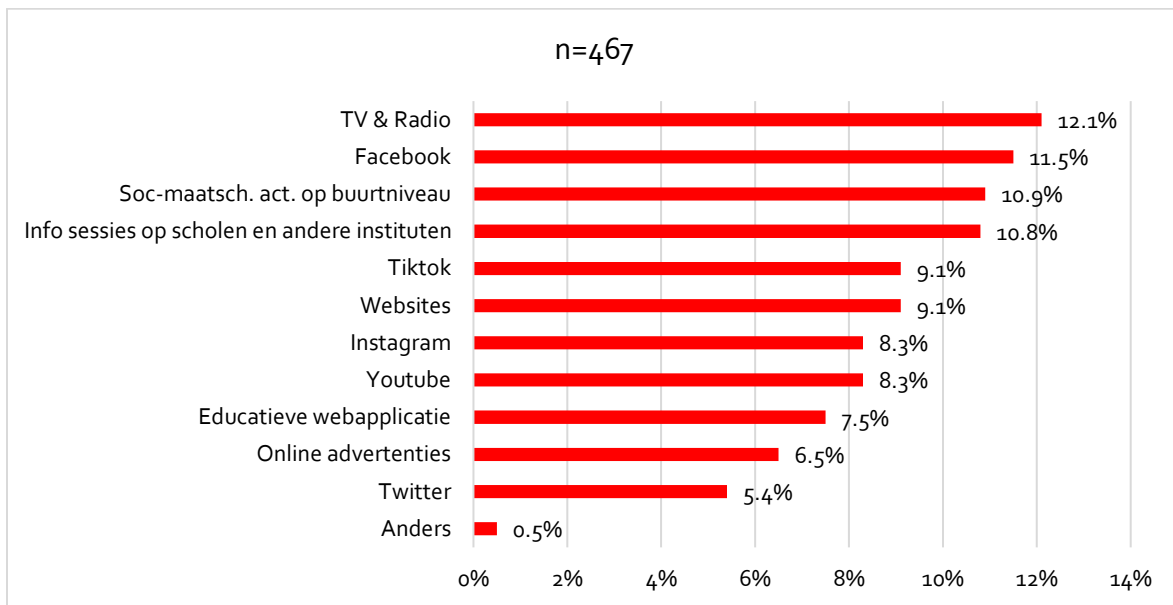
Demografische gegevens	Willen geen informatie	Demografische gegevens	Willen wel informatie
Man (n=248)	35.1%	Vrouw (n=375)	82.9%
Vrouw (n=375)	17.1%	Man (n=248)	64.9%
31 – 50 jaar (n=217)	26.3%	51+ jaar (n=74)	82.4%
15-30 jaar (n=329)	26.3%	15-30 jaar (n=329)	75.4%
51+ jaar (n=74)	17.6%	31 – 50 jaar (n=217)	73.7%
Marowijne (n=2)	50.0%	Nickerie (n=16)	87.5%
Saramacca (n=21)	28.6%	Commewijne (n=43)	83.7%
Wanica (n=226)	27.9%	Paramaribo (n=294)	76.5%
Para (n=11)	27.3%		
Inheems (n=6)	50.0%	Javaans (n=48)	81.3%
Marron (n=36)	44.4%	Hindostaan (n=213)	80.8%
Creool (n=97)	26.8%	Kaukakisich (n=10)	80.0%
Gemengd (n=199)	26.6%	Chinees (n=5)	80.0%
Christendom (n=232)	32.3%	Spiritueel (n=8)	100%
Wil niet zeggen (n=47)	31.9%	Wintie (n=13)	92.3%
Islam (n=38)	21.1%	Geen religie (n=90)	85.6%
Hindoeïsme (n=179)	19.6%		
GLO/VO (n=88)	31.8%	Universitair/HBO (n=335)	68.2%
VOS (n=192)	28.1%	VOS (n=192)	71.9%
Universitair/HBO (n=335)	20.3%	GLO/VO (n=88)	79.7%
Hosselaar (n=23)	56.5%	Zorgsector (n=37)	86.5%
Korpslieden (n=10)	40.0%	NGOs/CBOs/Stg.	86.4%
Geestelijke/religieuze leiders (n=3)	33.3%	Onderwijsgevenden	84.6%

Uit de groep die wel informatie wenst te ontvangen, gaat de voorkeur het meest uit naar:

1. Informatie over welke wetten Suriname heeft die de LGBT-gemeenschap accepteren of juist discrimineren.
2. Informatievoorziening over de ervaring van LGBT-personen met discriminatie en acceptatie in de samenleving.
3. Informatie over de activiteiten van de LGBT-gemeenschap in Suriname.

Deze informatie wenst men middels diverse kanalen te ontvangen. Aangezien meerdere kanalen zijn aangevinkt door de respondenten, lijkt een multi-channel aanpak het meest effectief om de informatievoorziening te doen voor een groot bereik binnen de diverse subgroepen in de samenleving. De onderstaande grafiek geeft inzicht in welke kanalen geprefereerd worden door de respondenten.

De top 4 geprefereerde kanalen zijn:

- I. TV & Radio (12.1%)
- II. Facebook (11.5%)
- III. Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurt- en districts niveau (10.9%)
- IV. Infosessies op scholen en andere instituten (10.8%)

Deze 4 kanalen worden het meest geprefereerd door diverse subgroepen in de samenleving, weliswaar verschilt de volgorde van preferentie. Kijken we naar 3 mogelijke verklarende variabelen, dan constateren we:

Subgroepen	Top 3-4 geprefereerde kanalen
Leeftijdsklasse	
15 – 21 jaar	• TV & Radio (12.4%) • Tiktok (11.3%) • Facebook (11.1%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (10.4%)
22 – 30 jaar	• Facebook (12.2%) • TV & Radio (11.7%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (11.4%)
31 – 40 jaar	• Facebook (12.2%) • TV & Radio (11.5%) • Infosessies op scholen en andere instituten (10.4%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (9.7%)
41 – 50 jaar	• TV & Radio (12.7%) • Infosessies op scholen en andere instituten (11.6%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (11.6%) • Facebook (10.9%)
51 – 60 jaar	• Infosessies op scholen en andere instituten (16.2%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (13.0%) • TV & Radio (13.0%)
60+ jaar	• TV & Radio (14.0%) • Infosessies op scholen en andere instituten (14.0%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (11.9%) • Facebook (10.9%)
Woondistrict	
Paramaribo	• TV & Radio (12.2%) • Facebook (11.4%) • Infosessies op scholen en andere instituten (10.9%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (10.7%)
Wanica	• TV & Radio (12.1%) • Facebook (11.8%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (10.6%) • Infosessies op scholen en andere instituten (10.1%)
Commewijne	• Facebook (12.4%) • TV & Radio (11.6%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurtniveau (11.6%) • Infosessies op scholen en andere instituten (11.2%)
Para	• TV & Radio (16.7%) • Infosessies op scholen en andere instituten (16.7%)

	• Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurniveau (13.3%)
Saramacca	• TV & Radio (14.5%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurniveau (13.3%) • Infosessies op scholen en andere instituten (12.0%)
Nickerie	• Infosessies op scholen en andere instituten (16.4%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurniveau (13.4%) • TV & Radio (11.9%)
Coronie, Marowijne en Sipaliwinie	• Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurniveau (14.3%) • Infosessies op scholen en andere instituten (10.7%) • TV & Radio (10.7%)
Geslacht	
Man	• TV & Radio (12.8%) • Facebook (11.9%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurniveau (10.5%) • Infosessies op scholen en andere instituten (10.3%)
Vrouw	• TV & Radio (11.7%) • Facebook (11.3%) • Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurniveau (11.2%) • Infosessies op scholen en andere instituten (11.2%)

3. Resultaten Kwalitatief onderzoek

Bij het kwalitatief gedeelte is er **nadruk** gelegd op de beïnvloedingsfactoren van het gedrag en de percepties van de deelnemers aan de hand van volgende topics:

- Kennis over LGBTQ, LGBTQ-rechten en LGBTQ-personen.
- Attitude en praktijken (gedrag) ten opzichte van LGBTQ-rechten en LGBTQ-personen
- Wat voor hen de gewenste kanalen en methoden zijn om informatie krijgen over LGBTQ-vraagstukken.

3.1 Religieuze leiders

De deelnemers die bereidwillig waren en hebben geparticipeerd aan dit onderzoek, zijn religieuze leiders van de stromingen de Sanatan Dharm, AMEC (African Methodist Episcopal Church Suriname), Volle Evangelie en het Islam. De meerderheid van deelnemers waren van het mannelijk geslacht en 1 is vrouw en allen 30+ jaar. Bijlage 1 geeft inzicht in de contextuele aspecten van de deelnemers. De religieuze leiders zijn in dit onderzoek benaderd voor het delen van hun persoonlijke mening. De resultaten en uitspraken van dit onderzoek worden dus niet per se teruggekoppeld aan de desbetreffende religieuze stromingen, maar puur aan de kennis, attitudes en praktijken van de participerende religieuze leiders met betrekking tot LGBT-personen. Weliswaar hebben enkele religieuze leiders aangegeven dat hun persoonlijke mening beïnvloed is door de interpretatie die zij hebben van de religie, maar dit onderzoek doet geen uitspraken over religieuze stromingen.

3.1.1 Sleutel bevindingen

De meningen van de religieuze leiders verschillen veel van elkaar; van één die een extreme afkeer heeft van het LGBT-gebeuren tot anderen die aangeven dat deze groepen wel geaccepteerd worden in hun heilige geschriften en dus een plek dienen te hebben in de samenleving. Over het algemeen zijn de religieuze leiders niet bekend met enige wetten die gericht zijn op de LGBT-groep, maar sommigen zijn zich wel bewust van dat de algemene wetten in Suriname ook gelden voor de LGBT-gemeenschap, zoals de anti-discriminatie wet. Bij de religieuze leiders wordt er duidelijk onderscheid gemaakt tussen tolerantie en acceptatie van de LGBT-gemeenschap; de keuzes en leefwijze van de LGBT-groep wordt niet perse erkend als correct, maar ze beamen wel dat LGBT-personen een deel vormen van de samenleving.

3.1.2 Kennis over LGBT-rechten en personen

De deelnemers van de Sanatan Dharm zijn goed op de hoogte van de LGBT-gemeenschap en zijn actief betrokken bij trainingen en andere activiteiten met betrekking tot LGBT-zaken namens hun religieuze organisatie. Zij nemen deel aan workshops en sessies om informatie te vergaren en ondersteuning te bieden aan deze groep. Bovendien staan ze jongeren bij die recentelijk openlijk uit de kast zijn gekomen voor hun (naaste) familie. De overige deelnemende religieuze leiders hebben weliswaar van de LGBT-gemeenschap gehoord, maar hebben zich niet diepgaand verdiept in het onderwerp. Sommigen hebben hun kennis over deze groep verworven tijdens hun schooljaren of door zelfstandig onderzoek via Google.

Alle deelnemers hebben ervaring gehad met leden van de LGBT-gemeenschap, waarbij sommigen zelfs familieleden hebben die tot deze gemeenschap behoren. Niet alle deelnemers accepteren de LGBT-gemeenschap, maar velen tonen wel tolerantie jegens deze groep. De religieuze leider van de Volle Evangelische Gemeente geeft bovendien aan dat de kerk deze groep soms dusdanig onheus behandelt dat mensen vrijwillig of gedwongen de kerk verlaten.

"In de kerk wordt het een zonde genoemd, maar niemand is beter dan de ander."

Volle Evangelische Gemeente, Religieuze leider

De religieuze leider van de Sanatan Dharm stelt dat de beschrijving van de LGBT-gemeenschap in de heilige geschriften van de Sanatan Dharm, in tegenstelling tot wat de leider van de Volle Evangelische gemeente vermeldt, de leden van de LGBT-gemeenschap eerder beschermt, accepteert en zelfs beschouwt als individuen met bijzondere gaven. Hoewel deze religieuze leider benadrukt dat de Sanatan Dharm over het algemeen open en acceptierend staat ten opzichte van de LGBT-gemeenschap, beperken de geschriften hem tot het uitvoeren van religieuze huwelijksceremonies uitsluitend tussen koppels van het mannelijk en vrouwelijk geslacht.

3.1.3 Attitude over LGBT-rechten en personen

Over het algemeen is er een rode draad in de houding van alle religieuze leiders ten opzichte van de LGBT-gemeenschap: deze groep wordt niet (volledig) geaccepteerd binnen hun religieuze overtuiging. De religieuze leider van Sanatan Dharm geeft aan dat deze groep wel geaccepteerd wordt in de cultuur en dat alle vormen van LGBT worden benoemd en geïncorporeerd in de heilige geschriften, alleen worden ze niet meegenomen in de inzegening van religieuze huwelijken. Alhoewel er sprake is van duidelijke erkenning van LGBT-persoon in de heilige Hindoe geschriften, is er volgens de religieuze leider van Sanatan Dharm op een gegeven moment sprake geweest van westerse invloeden, waardoor ten heden dage deze erkenning niet uniform door alle priesters van de Sanatan Dharm wordt geuit. Noch wordt er in het algemeen gepreekt over de acceptatie of erkenning van LGBT-persoon. De deelnemers uit de overige religieuze gemeenten daarentegen benadrukken dat er geen acceptatie is vanuit de religie voor deze groep. Als het gaat om hun geloofsovertuiging, dan vinden ze dat deze groep **niet** dezelfde (huwelijks) rechten moet krijgen als heteroseksuelen.

Als het gaat om het veranderen van de wetgeving voor het huwelijk van mensen van het hetzelfde geslacht, is de Volle Evangelische religieuze leider het volgens zijn religieuze opvatting niet eens met de regering. Volgens de participant is onze samenleving nog heel gelovig en de verandering van het huwelijkswet zal voor veel opstand zorgen. Respect daarentegen is wel iets dat de evangelische participant wil benadrukken voor eenieder; volgens hem mag niemand gediscrimineerd worden als het gaat om school, werk enz. Volgens de deelnemers van de AMEC en de Islam is het een zonde, maar ze tonen nog wel empathie tegenover de persoon. Ze geven aan dat ze zouden proberen om die persoon 'uit die situatie' te helpen.

"Het spijt mij dat hij of zij zich in die richting begeeft. Als hij hulp nodig heeft om uit die situatie te geraken, dan ga ik hem helpen. Maar niet dat ik hem ga promoten om zijn ding te doen."

AMEC, Religieuze leider

De religieuze leiders zijn een paar keer benaderd door gelovigen voor begeleiding. Zij melden dat deze begeleiding gegeven kan worden in de vorm van genezing of advies. De deelnemers van de Sanatan

Dharm zeggen het volgende over het advies: *"Ik krijg nog steeds verzoeken van ouders voor genezing van hun LGBT-kind"*. In dit soort gevallen gaat de religieuze leider een gesprek aan met de ouders om de consequenties van zo een 'handeling' voor te leggen, waarbij het mogelijk is dat de kinderen een afkeer zullen krijgen van hun familie. De religieuze leiders van Sanatan Dharm benadrukken dat niet alle pandits de heilige geschriften goed kennen of op dezelfde manier interpreteren, waardoor de handeling van zo'n geval per religieuze leider kan verschillen. Zij zijn wel van mening dat alle religieuze leiders van de Sanatan Dharm uniform geschoold moeten worden in de aanpak van dit soort gevallen.

"Een van de redenen waarom LGBT'ers niet worden geaccepteerd, is dat de LGBT-mensen schaars gekleed zijn tijdens bijvoorbeeld de Pride wandelloop en hele andere uitingen doen waarvoor de samenleving nog niet openstaat. Op de manier waarop ze zich uiten en presenteren, kunnen mensen zich vaak niet terugvinden."

Sanatan Dharm, Religieuze leider

De religieuze leider van de Volle Evangelische Gemeente streeft ernaar dat LGBT-personen hem wederom benaderen voor spirituele begeleiding, met de nadruk op geloofsverdieping, eerder dan op het onderdrukken van hun gevoelens. In tegenstelling hiermee geven vertegenwoordigers van de AMEC en de Islam aan dat zij geloven dat God de genezing van een LGBT-persoon zal bewerkstelligen, en niet dat zijzelf verantwoordelijk zijn voor deze genezing. De religieuze leiders gaan in gesprek met de LGBT-individueen en laten de verdere genezing over aan hun God.

Over het algemeen vermijden de religieuze leiders het bespreken van de LGBT-gemeenschap in hun preken als voorganger. Het is geen onderwerp dat normaal gesproken aan bod komt. Sommige religieuze leiders benadrukken in hun preken het belang van liefdevolle en respectvolle omgang met anderen, waarbij iedereen een vrije wil heeft en doet wat zij willen. Volgens de religieuze leider van de evangelische gemeente staan respect en het vermijden van discriminatie altijd voorop, en zij moedigen de betrokkenheid van de LGBT-gemeenschap in de kerk aan.

3.1.4 Praktijken over LGBT-rechten en personen

Sommige religieuze leiders geven aan dat de LGBT-personen 'onder behandeling' moeten gaan, want ze zijn niet normaal. De Islamitische leider zegt *"Graag dat deze groep van mensen zwaar onder behandeling wordt genomen en het is niet goed te praten. Bijvoorbeeld iemand die een alcoholist is, ga je die persoon ook kunnen helpen door af te laten kicken en het niet goed te praten dat het normaal is. Hetzelfde bij de LGBTQ+ groep..."*.

Volgens de religieuze leiders van de Sanatan Dharm is er weinig informatie ter beschikking als het gaat om de LGBT-mensen. Volgens hen hebben alle mensen recht op het leven. Ook de Volle Evangelische leider kan zich terugvinden hierin, zij geven aan dat eenieder zondigt en geen enkel persoon is beter dan de anderen. Men kijkt vaak genoeg neer op anderen.

"Ik denk dat wij in de kerk kleine als grote zonden verrichten en we kijken vaak neer op de ander en het was niet zo in de tijd van Jesus...hij bemoeide met iedereen...we zien onszelf als geestelijker dan de anderen...neerkijken op mensen en dat is niet meer respectvol."

Volle Evangelische Gemeente, Religieuze leider

De overige religieuze leiders stellen dat "als je tot een ander 'soort' behoort, je nooit volledig geaccepteerd kunt worden, omdat volgens hen God geen fouten maakt". De afwijzing van deze groep, volgens de Islamitische religieuze leider, wordt toegeschreven aan de overtuiging zij 'de toegestane grenzen van de Almachtige zwaar overschrijden.' Volgens de voorgenoemde deelnemer wordt in de Heilige geschriften aangegeven dat LGBT- praktijken niet mogen.

"Het komt vanwege dat zij ver zijn afgedwaald en grote voorbeelden zijn van hoe het niet moet zijn, waardoor velen hen afstoten, zodat de overige beschermd blijven... In het heilige boek, de Koran, zijn er tal van voorbeelden die aanduiden dat dit niet mag en de mens gehoorzaam dient te zijn aan de wetten van de Almachtige schepper die ons het leven heeft geschonken."

Islamitische Religieuze Leider

De religieuze leiders staan op een lijn t.a.v. de discriminatie tegen over deze groep; dat is niet goed te keuren. Ze geven aan dat religieuze organisaties/voorgangers *change agents* kunnen zijn in het betrekken van eenieder in de samenleving, ongeacht de seksuele oriëntatie.

Er mag bijvoorbeeld geen discriminatie zijn als men ergens zou willen solliciteren, noch zouden LGBT- personen verboden moeten worden om deel te nemen aan religieuze activiteiten.

"Acceptabel en tolerantie zijn twee verschillende dingen. Respect heb ik sowieso voor alle groepen. Voor mij is de bijbel mijn houvast en geeft wel aan dat dit niet acceptabel is. Het hoort niet zo. Ik geloof ook dat God men een vrije wil heeft gegeven, dus ik zou nooit iemand dwingen om iets te doen wat zij niet willen..."

Volle Evangelische Gemeente, Religieuze leider

Volgens de meeste deelnemers is religieuze overtuiging één van de belangrijkste redenen waarom LGBT- mensen gediscrimineerd worden in de samenleving.

"De religie, die kent alleen maar man en vrouw. Geen man-man of vrouw en vrouw. Dus je bent van een ander soort en dat kan nooit geaccepteerd worden. En niemand moet me komen zeggen dat het die persoons gevoel is of de hormonen zijn. God maakt geen fouten! Ik geloof niet dat het vrouwelijke hormonen zijn... Ik ken geen andere redenen dan de religie.

AMEC, Religieuze leider

Volgens de participanten van de Sanatan Dharm is er behoefte aan een bredere verspreiding van informatie in de samenleving over LGBT, inclusief het positieve standpunt van de religie ten aanzien van LGBT- personen. Religieuze leiders worden gezien als mogelijke *change agents*, hoewel een religieuze leider van de Sanatan Dharm opmerkt dat te veel openheid van religieuze leiders over taboeonderwerpen zoals LGBT tot tegenstand in de samenleving kan leiden. Het belang van educatie op basisniveau over het LGBT-aspect wordt benadrukt, met suggesties voor onder andere televisieprogramma's en informatiesessies.

Ook de religieuze voorganger van de Volle Evangelische Gemeente erkent de cruciale rol van religieuze leiders bij het bevorderen van respect en tolerantie voor LGBT- personen in de maatschappij, met een

specifieke nadruk op het menselijke aspect van deze individuen. Volgens hem zouden getuigenissen van LGBT-individuen die positieve ervaringen hebben met de kerk kunnen worden gepresenteerd als middel om meer bewustzijn te genereren, zowel binnen religieuze gemeenschappen als onder de LGBT-gemeenschap. Het doel is om de focus te verleggen naar het mens-zijn en niet naar de zonden van individuen, ter bevordering van een meer respectvolle interactie tussen beide groepen.

3.2 Leidinggevenden binnen de private sector

Ook de percepties van leidinggevenden binnen de private sector zijn meegenomen binnen dit onderzoek. De leidinggevenden die hebben geparticipeerd zijn tussen de 29 en 39 jaar en zijn allemaal werkzaam binnen bedrijven uit Paramaribo, weliswaar diverse sectoren. Bijlage 1 geeft inzicht in relevante demografische aspecten van deze deelnemers.

3.2.1. Sleutelbevindingen

Leidinggevenden binnen de private sector zijn bekend met het concept van LGBT en erkennen dat LGBT-persoon recht hebben om gelijke behandeling. Alle deelnemers zijn van mening dat LGBT-persoon dezelfde rechten moeten krijgen als iedere andere burger in Suriname, omdat het in principe gaat om mensen. Alhoewel de deelnemers momenteel in de praktijk geen collega's hebben die zich identificeren als lid van de LGBT-gemeenschap, staan zij open in hun hoedanigheid dialoog aan te gaan om gelijke behandeling van LGBT-persoon te verwezenlijken.

3.2.2 Kennis over LGBT-rechten en personen

De jongere generatie leidinggevenden (29-39 jaar) is bekend met de collectieve benaming die refereert naar de LGBT-gemeenschap, alsook waarvoor de afkorting staat. De openbaring met deze afkorting is voornamelijk dankzij social media gekomen bij deze leidinggevenden, waarna enkelen zelf zijn gaan inlezen om het concept te begrijpen. Interacties met personen uit de LGBT-gemeenschap hebben de leidinggevenden ervaren als gewone interactie met elk ander mens. Ook werd er benadrukt dat in de meeste gevallen er bij een interactie niet wordt blootgelegd wat hun seksuele oriëntatie is, waardoor in vele gevallen het gaat om aannames van de seksualiteit en geen bevestiging.

Alhoewel de leidinggevenden min of meer bekend zijn met het concept van LGBT, hebben ze geen inzicht in de wetgeving m.b.t. LGBT-rechten. Weliswaar zijn enkele leidinggevenden vanwege sociaal-maatschappelijke discussies op de hoogte dat de Surinaamse wetgeving LGBT-huwelijken uitsluit.

3.2.3 Attitude over LGBT-rechten en personen

De deelnemers geven aan dat ze alle vormen van het LGBT-concept evenveel accepteren, omdat het in alle gevallen om mensen gaat. Ze benadrukken dat de LGBT-gemeenschap niet te veel moet worden onderscheiden van de rest van de samenleving. De focus moet liggen op de acceptatie op basis van het mens-zijn, en niet op basis van seksuele oriëntatie of een andere identiteit.

“Op maatschappelijk vlak vind ik het een goede ontwikkeling dat er awareness wordt gevraagd voor het bestaan van deze community en in het bijzonder ook hun welzijn ofwel dat deze groep ook recht heeft op geluk en zeker niet gediscrimineerd mag worden en gelijke kansen krijgt binnen onze maatschappij. Een minder goede ontwikkeling vind ik echter is dat het soms lijkt dat er een trend ontstaat van een overheersende concentratie en focus op seksualiteit ten behoeve van de LGBT-community awareness, waar ik denk dat de focus op het algemeen welzijn van mens/ persoon zou moeten zijn, ongeacht de seksualiteit.”

Vrouw, corporate representative, 38 jaar

Dit blijkt ook de grondslag te zijn waarom de leidinggevende deelnemers de mening zijn toegedaan dat LGBT-personen dezelfde rechten dienen te krijgen als ieder andere burger en dus ook gelijkwaardig dienen te behandelen.

De deelnemers geven aan zich te zullen bekommeren om het mentale welzijn van hun geliefden mochten zij deel uitmaken van de LGBT-samenleving. Desondanks bevestigen zij bewust te zijn van de aanwezigheid van discriminatie tegenover LGBT-personen en de diverse uitdagingen waarmee zij dagelijks te maken krijgen. Alle leidinggevendenden hebben aangegeven dat zij in dergelijke gevallen hun geliefden zouden ondersteunen met morele steun en regelmatig peptalks om de mentale gezondheid van hun geliefden te versterken.

De deelnemers hebben nog geen ervaring gehad met een LGBT-collega/werknemer op de werkvloer, althans niet één die openlijk uit de kast is gekomen. Er werd een situatie genoemd waarin er vermoedens waren dat een collega tot de LGBT-gemeenschap behoorde. Over het algemeen bleek dat dergelijke situaties binnen de organisatie acceptabel waren, hoewel er een kleine groep medewerkers was die onderling roddels en grappen maakten over de betreffende collega. Deze opmerkingen/grappen zouden waarschijnlijk niet worden gemaakt als er geen vermoedens waren dat de collega deel uitmaakte van de LGBT-gemeenschap.

Een participant benadrukte dat er tegenwoordig scheldwoorden in de Surinaamse volksmond bestaan die verband houden met homoseksualiteit, zoals "boeler," "homo," en "bati-man." Deze deelnemer merkte echter op dat deze scheldwoorden ook tegen heteroseksuelen worden gebruikt tijdens conflicten en vanuit negatieve emoties. *'Ondanks dat deze woorden de betekenis hebben van 'homoseksueel zijn', worden ze ook als scheldwoorden gebruikt tegen heteroseksuelen.'*

"Meestal worden dit soort woorden in ruzies gebruikt als men een bepaalde grens heeft overschreden en dan gaat het niet om wat het woord betekent, maar wordt het als een scheldwoord gebruikt voor anyone, homo of geen homo."

Man, Technische consultant, 33 jaar

Met betrekking tot het invoeren van procedures/werkafspraken op de werkvloer ter bevordering van gelijke behandeling van LGBT-medewerkers, zeggen de leidinggevendenden hetzelfde: LGBT-medewerkers dienen dezelfde behandeling en rechten te krijgen als alle andere medewerkers. Het wordt niet als noodzakelijk beschouwd om specifieke procedures of werkafspraken te implementeren die specifiek ten goede komen aan LGBT-medewerkers.

Dit geldt voor iedere procedure, van sollicitatieprocedures tot en met doorgroeimogelijkheden. Uiteraard zijn er hierbij nuances gemaakt en aangehaald dat er additionele procedures/werkafspraken ingevoerd kunnen worden als blijkt dat medewerkers niet comfortabel zijn met dezelfde procedures/afspraken voor zowel heteroseksuelen als homoseksuelen. Dit zou dus per type organisatie afhangen en het team dat daar werkzaam is. Een van de deelnemers gaf aan dat zij de 'whistle blowing' policy hebben geïmplementeerd, waarbij zowel klanten als medewerkers een anonieme melding kunnen maken bij de Human Resources afdeling over bijvoorbeeld discriminatie of een ander klacht.

Er zijn geen additionele procedures/werkafspraken genoemd ter bevordering van gelijkwaardige behandeling van LGBT-medewerkers op de werkvloer.

"Als leidinggevende zou ik me nergens op moeten voorbereiden, omdat ik geen onderscheid maak tussen de normale en de LGBT-gemeenschap. Waarop je wel zou moeten voorbereiden is dat er niet gediscrimineerd wordt en niet gepest wordt op de werkvloer."

Vrouw, Crewguide, 29 jaar

3.2.4 Praktijken m.b.t. LGBT- rechten en personen

Volgens de deelnemers ervaart de LGBT-gemeenschap in Suriname discriminatie, door:

- De mindset van mensen dat LGBT-personen niet normaal zijn. Deze mindset is volgens de deelnemers gevormd door o.a. de opvoeding en de omgeving van de mensen. Met wie je optrekt; welke rolmodellen je hebt; hoe denken de mensen in jouw omgeving, dit alles heeft invloed op de percepties van individuen. Percepties worden overgedragen.
- De samenleving is minimaal geïnformeerd over LGBT. Er is nog geen awareness over de concepten en mensen verdiepen zich niet uit zichzelf erin. Op sociaal-maatschappelijk niveau wordt er nog weinig gesproken over LGBT.
- In sommige gevallen werken de gedragsuitingen van LGBT-personen averechts, waarbij ze overkomen als extreem beladen gedragsuitingen die niet makkelijk worden geaccepteerd.
- Het LGBT-concept geniet in Suriname pas de afgelopen jaren meer aandacht. Uit de kast komen is iets nieuws binnen de samenleving. De mensen die niet tot die gemeenschap horen, hebben tijd nodig om deze beweging te begrijpen en accepteren. Hierin hebben ze uiteraard ook ondersteuning nodig.

"De mensen die niet tot de groep behoren, hebben ruimte nodig om dat te accepteren. Vanaf kleinsaf keken ze er anders naar en nu de wereld veranderd, moeten ze de ruimte krijgen ervoor. Er zou veel meer awareness moeten komen en zo kan de discriminatie geleidelijk afnemen."

Man, Technische Consultant, 33 jaar

Volgens de leidinggevenden zijn enkele mogelijkheden die gelijkwaardige behandeling van LGBT-personen kunnen bevorderen:

- Meer bewustwording creëren in de samenleving over de getekende verdragen en over gelijke behandeling van LGBT-personen. Wat verstaat men onder gelijke behandeling?
- Educatie over het LGBT-concept. De educatie zou ook onderdeel moeten zijn van het curriculum van basisscholen, zodat kinderen in een vroeg stadium leren over het concept en gelijke behandeling van de LGBT-gemeenschap.
- LGBT-personen zouden meer betrokken moeten worden in instanties, tv-programma's, commercials, bestuurscommissies, bedrijfsleven om zo de LGBT-gemeenschap volledig te integreren in de samenleving. Geen van de deelnemers hadden gedurende de datacollectie periode een collega uit de LGBT-gemeenschap, ook is er niet aangehaald dat zij bewust daarop zullen doelen in de komende periode.
- Informatie sessies geven op verschillende platformen, zoals aan bedrijven en op scholen over gelijkheid. Ook bewustwording creëren middels communicatieprogramma's, audio en videomateriaal (infomercials).
- Waar nodig, de wettelijke erkenning geven.

Alhoewel de leidinggevenden van de private sector aangeven dat LGBT-personen gelijke behandeling dienen te krijgen en dat zij als leidinggevenden dat binnen hun eigen organisaties ook bereid zijn te verwezenlijken, het nog onduidelijk kan zijn wat wordt verstaan onder gelijke behandeling en hoe die tot uiting moet komen.

"Ik probeer vanuit mezelf niet vervelend over te komen en hun gelijke behandeling te geven, maar ik weet niet wat zij als 'niet-vervelend' ervaren. Ik denk dus meer sessies voor de private sector. Bijvoorbeeld meer awareness programma's..."

Vrouw, General Affairs Manager, 31 jaar

Om op een correcte en gewenste manier de gelijkheid te stimuleren, zouden er educatieve en bewustwordingssessies geïntroduceerd kunnen worden voor bedrijven die daarin geïnteresseerd zijn. Ook werd aanbevolen dat er een project gestart kan worden, zoals de trend waarbij bedrijven zich committeren aan de Sustainable Development Goals (SDG's) door het logo van de SDG's te promoten.

Daarnaast hebben de leidinggevenden van de private sector aangegeven dat de bijdrage die zij kunnen leveren aan de gelijke behandeling van LGBT-personen kan zijn in de vorm van:

- Beleid, procedures en regels op de werkvloer herzien met als doel eventuele hiaten voor discriminatie te dichten, ongeacht etniciteit, culturele achtergrond, seksualiteit of een andere identiteit.
- Meer open gesprekken initiëren met medewerkers om te toetsen hoe zij zullen omgaan wanneer blijkt dat een collega behoort tot de LGBT-gemeenschap.

Er werd benadrukt door de deelnemers dat zij in hun hoedanigheid gelimiteerd zijn tot dialoog voeren over gelijke behandeling van LGBT en eventueel beleid invoeren voor de desbetreffende organisatie. Weliswaar hebben zij informatie nodig om adequate dialoog te kunnen voeren en eventueel beleid aan te passen. Hiervoor hebben zij ondersteuning nodig van LGBT-organisaties in de vorm van voorlichting en data over het LGBT-gebeuren in Suriname.

Volgens een deelnemer zou er data gepubliceerd moeten over de grootte van de LGBT-samenleving en andere relevante data om bewustwording te creëren over gelijke behandeling. De nationale volkstelling van het Algemeen Bureau voor Statistiek (ABS) zou dat kunnen meenemen bij de volgende volkstelling. Ook is er interesse in informatie over het ontstaan van de LGBT-gemeenschap, de verworvenheden, persoonlijke ervaringen van LGBT-personen en wat de concepten inhouden in de praktijk.

3.3 Leerkrachten

Dit onderzoek omvatte leerkrachten op zowel het basisonderwijs (GLO) als het voortgezet onderwijs (VOJ). Het is opvallend dat de deelnemers in deze doelgroep uitsluitend uit vrouwen bestond. Mannelijke leraren hadden zich ook opgegeven voor deelname, maar waren op het laatste moment helaas verhinderd voor de participatie aan de focusgroep.

3.3.1 Sleutel bevindingen

De deelnemers hebben weleens gehoord over de LGBT-afkorting via diverse kanalen, zoals sociale media en nieuwsberichten. De kennismaking met de betekenis van LGBT varieerde van zeven tot tien jaar geleden, middels een televisieserie tot mededelingen op de middelbare school. Ook heeft haast iedere deelnemer interactie(s) gehad met personen uit de LGBT-gemeenschap. Volgens de leraren zijn er geen

specifieke wetten in Suriname over de LGBT-gemeenschap. Weliswaar wisten zij te vertellen dat er een misvatting bestaat over mogelijke wetgeving m.b.t. geslachtsverandering.

Wat betreft de houding tegenover LGBT-rechten, vinden de deelnemers biseksueel zijn acceptabel, terwijl transgender zijn als minder acceptabel wordt ervaren. Ze pleiten echter voor gelijkheid en universele rechten, tonen steun aan familieleden die uit de kast willen komen, en benadrukken inclusief onderwijs, mentaliteitsverandering, en subtiele aanpassingen van schoolvoorschriften en curricula voor LGBT-personen.

Wat betreft percepties over LGBT-rechten, veroordelen de deelnemers pestgedrag als 'achterlijk' en benadrukken ze de rol van opvoeding en religie bij discriminatie. Ze pleiten voor uitgebreide programma's met educatieve presentaties en de rol van sociale media als cruciale platform voor informatievoorziening. Leerkrachten dragen bij door diversiteit te omarmen en pleiten voor workshops en sessies ter bevordering van bewustwording en mentaliteitsverandering binnen het onderwijssysteem.

Overigens bleek uit de focusgroepen geen verschillen te zijn in de kennis, attitudes en praktijken ten opzichte van LGBT-personen tussen leraren van het GLO-niveau en leraren van het VOJ-niveau.

3.3.2 Kennis over LGBT-rechten en personen

De leraren hebben kennis verworven over de LGBT-afkorting via diverse informatiekkanalen, waaronder sociale mediaplatforms en nieuwsberichtgeving over internationale gebeurtenissen. Alhoewel de afkorting van LGBT bekend staat bij de leraren, is de betekenis van deze afkorting niet bij alle deelnemers bekend. Sommigen hebben pas tijdens de focusgroep sessie gehoord van de volledige betekenis.

De deelnemers hebben interacties gehad met leden van de LGBT-gemeenschap en kijken terug naar 'normale' interacties, waarbij hun seksuele oriëntatie of gender non-conforme gedragingen niet ter sprake zijn geweest. Op basis van deze interacties hebben de deelnemers ervaren dat individuen binnen deze groep als vriendelijk en aardig worden ervaren, maar dat er niet met hen te grappen valt over de LGBT-community of hun seksualiteit. De leraren kennen geen specifieke wetten met betrekking tot de LGBT-gemeenschap. Er heerste echter een misvatting onder sommigen van hen, namelijk dat er mogelijk wetgeving bestaat die de verandering van geslacht toestaat. Het blijkt dat de deelnemers zich tot op heden niet grondig hebben verdiept in de wetgeving met betrekking tot de LGBT-groep.

"Volgens mij heb ik gezien dat er een wet is aangenomen dat als je bijvoorbeeld geboren bent als meisje en nu wil je jongen zijn, dat je nu een **hij** kan zijn in plaats van een **zij**."

Vrouw, leerkracht GLO

3.3.3 Attitude over LGBT-rechten en personen

Volgens sommige deelnemers wordt het zijn van biseksueel, gay of lesbisch als het meest acceptabel beschouwd, terwijl het transgender-zijn als het minst acceptabel wordt ervaren. Bij sommige deelnemers heerst er geen hiërarchie in acceptatie; zij benadrukken gelijkheid binnen die groep. De deelnemers pleiten voor universele rechten en gelijkwaardige behandeling voor elke burger, gebaseerd op fundamentele rechten. Ze bevestigen dat dezelfde rechten van toepassing zijn op de LGBT-gemeenschap, aangezien mensenrechten inherent zijn aan ons allen. De leraren benadrukken ook het belang van zelfexpressie van LGBT-personen, maar waarschuwen dat die tolerantie en acceptatie niet geïnterpreteerd moeten worden als openstaan voor intieme relaties met LGBT-personen.

"Eenieder zijn ding, zolang je mij niet tot jouw prooi maakt. Je mag je dingen doen...als jij je happy voelt, dan doe je jouw ding. Je moet wel niet van mij verwachten dat je bij mij advances gaat maken."

Vrouw, leerkracht GLO

De leraren erkennen de zichtbare aanwezigheid van LGBT-leerlingen op de scholen. Sommigen hebben ervaring met LGBT-leerlingen in rollen zoals de klassen-oudste of ook met hun collega's als LGBT-leraren. De leraren streven naar een positieve bijdrage in hun rol als leraar door empathisch uit te leggen dat diversiteit moet worden omarmd en met liefde moet worden geaccepteerd.

"...dat we ze ondersteunen en respecteren. Het is geen schande dat het zo is... We moeten ze omarmen met liefde. Een ieders mening telt, maar eenieder moet ook voor ons tellen. You must practice what you preach."

Vrouw, leerkracht VOJ

De docenten kunnen zich geen situaties of interacties voorstellen met LGBT-individen die anders zouden verlopen dan wanneer de betrokkene heteroseksueel zou zijn. Ze hebben de interacties met LGBT-personen dus als 'gewoon' of 'normaal' ervaren, vergelijkbaar met die met heteroseksuele personen. Weliswaar benadrukken zij dat de vriendelijkheid en openheid van LGBT-personen meestal opvallen in interacties. Als de leraren de kans zouden krijgen om de gelijke behandeling te bevorderen, zouden ze overwegen de kledingvoorschriften op de scholen te herschrijven voor inclusiviteit. Bovendien zouden ze het curriculum willen aanpassen, met name toevoegen van het LGBT-concept in vakken zoals natuuronderwijs. Ze benadrukken de noodzaak van een mentale voorbereiding om kinderen op een inclusieve manier te benaderen, gezien de rol van leraren als opvoeders. De leraren onderkennen hierbij de noodzaak van creatieve benaderingen, alsook externe ondersteuning zoals vanuit het Ministerie van Onderwijs om bewustwording over de LGBT-gemeenschap te bevorderen binnen het onderwijssysteem.

3.3.4 Praktijken m.b.t. LGBT-rechten en personen

Volgens de deelnemers wordt het hedendaagse pestgedrag als 'achterlijk' beschouwd, en zijn zij van mening dat dergelijk gedrag vanaf de opvoeding moet worden ontmoedigd. **Religie** wordt door de participanten aangeduid als **een van de factoren die bijdraagt aan de voortdurende discriminatie** binnen deze groep. Zij wijzen erop dat men gemakkelijk van mening kan veranderen onder invloed van anderen. Bovendien geven zij aan dat LGBT in de taboesfeer ligt en er dus onvoldoende informatie kan worden gedeeld. Dit houdt volgens hen de vooroordelen over de LGBT-gemeenschap in stand.

"Er moet een mindshift plaatsvinden, gedrag moet veranderd worden. Dat is grondslag ervan, gedrag en denkwijze. Als vanuit bepaalde klinkende instanties harde maatregelen komen, dan ziet de rest dat ze mensen niet kunnen discrimineren. Het moet van bovenuit komen, dan gaat het drastisch veranderen. Ook religieuze organisaties zijn 1 van de belangrijke schakels. Als je dus aangeeft dat God liefde is, dan moet je deze mensen ook met liefde accepteren en tolereren. Ga niet aangeven dat deze mensen een zonde zijn, God maakt geen fouten."

Vrouw, leerkracht VOJ

Volgens de deelnemers is een uitgebreid programma noodzakelijk, vergelijkbaar met de aanpak van de overheid ten aanzien van AIDS, om informatie en voorlichting over de LGBT-gemeenschap te

verstrekken. Zij pleiten voor educatieve presentaties met visuele stimulansen, zoals video's. Unicef wordt genoemd als een relevante stakeholder, vanwege de verdragen dat door Suriname zijn ondertekend. De nadruk moet worden gelegd op platforms waar mensen vaak aanwezig zijn, waaronder sociale media. Terwijl het aanpakken van pesten cruciaal is, benadrukken de deelnemers dat gelijktijdig aandacht en bescherming voor de kinderen essentieel is.

"Je hebt mensen die er echt tegen zijn, maar door informatie te geven kan men misschien ook van gedachten veranderen."

Vrouw, leerkracht VOJ

Leerkrachten dragen bij aan gelijke behandeling door bijvoorbeeld jonge kinderen vrij te laten spelen met diverse speelgoederen, zonder de speelgoederen te stereotyperen. Ze benadrukken ook het belang van goede afspraken tussen collega's voor een soepele en uniforme onderwijservaring. De bijdrage die de leerkrachten willen leveren aan gelijke behandeling omvat het opzetten van workshops, sessies, of werkplannen waar bewustwording en mindset verandering worden bevorderd door middel van oefeningen en opdrachten.

3.4 Korps Politie Suriname

De onderzochte populatie van het KPS omvatte brigadiers, aspiranten en inspecteurs, bestaande uit zowel mannelijke als vrouwelijke deelnemers.

3.4.1 Sleutel bevindingen

Belangrijke bevindingen binnen deze doelgroep zijn onder meer de erkenning van de brigadiers over de noodzaak van bewustwording en informatieverstrekking over de LGBT-gemeenschap. Ze benadrukken de beperkte mogelijkheid om wetten eenvoudig te wijzigen en pleiten voor bewustmakingscampagnes via media en sociale media. Het belang van het delen van persoonlijke verhalen, zoals testimonials, wordt benadrukt om de samenleving beter inzicht te geven in de gevoelens van de LGBT-gemeenschap. Brigadiers **streven naar een proactieve rol door zelf positieve voorbeelden te stellen op de werkplek** en tonen een verlangen om op te komen voor anderen wanneer de gemeenschap niet correct wordt behandeld. Aspiranten wijzen op **aangeleerde denkwijzen over uitsluiting**, met religie als invloedrijke factor, en verschillende perspectieven over hoe de samenleving moet worden geïnformeerd over de LGBT-gemeenschap. Het gebrek aan optimisme over snelle acceptatie van homoseksuele en lesbische relaties wordt gedeeld, terwijl voorlichting vanuit gezinnen als essentieel wordt beschouwd. De aspiranten benadrukken het belang van informatie via sociale media en communicatie met de omgeving. Tot slot benadrukken de deelnemers ook de noodzaak van meer representatie van de LGBT-gemeenschap in de media en de erkenning dat acceptatie niet enkel afhangt van wetswijzigingen, maar ook van interne inspanningen van de LGBT-gemeenschap.

3.4.2 Kennis over LGBT-rechten en personen

De brigadiers in dit onderzoek gaven aan dat zij **kort voor de sessie voor het eerst kennismaakten met de LGBT-afkorting**. Sommige deelnemers hadden eerder wel contact met leden van de LGBT-gemeenschap, waarbij ze de opvatting deelden dat men fysiek 'zo moet blijven zoals God hen heeft geschapen en zich moet gedragen naar het geslacht waarmee ze zijn geboren'. Ondanks deze opvatting hielpen ze LGBT-cliënten op het werk, omdat zij van mening waren dat dit tot hun taken behoort en dat de groep bijdraagt aan de productiviteit van Suriname. Er waren geen specifieke wetten bekend die

gericht zijn op de LGBT-gemeenschap. Sommige deelnemers benadrukten dat de huwelijkswet primair gericht is op het huwelijk tussen man en vrouw.

"Ik heb tot nu toe wel een zeker mate gezien van discriminatie naar deze groep toe en mijn kijk ernaar toe is dat ik vind dat ze gewoon mensen zijn. Wij van het KPS hebben hen ook nodig voor de productiviteit."

Man, KPS Brigadier

Wat betreft de aspiranten beschouwden zij de **LGBT- gemeenschap als een organisatie/beweging die opkomt voor de rechten van niet-heteroseksuele mensen**. Alle aspiranten hadden persoonlijk contact gehad met leden van de LGBT-gemeenschap en merkten op dat hoewel ze de gays als "netjes" (voornamelijk qua uiterlijk en kleidingstijl) beschouwden, er ook de perceptie was dat ze 'altijd een beetje extra' waren. In de Surinaamse grondwet waren geen expliciete wetten geïdentificeerd die specifiek gericht waren op de LGBT-gemeenschap. Echter, de deelnemers benadrukten de huwelijkswet en de procedures voor geslachtswijzigingen bij het CBB als wettelijke aspecten die deze groep zouden kunnen uitsluiten.

"De mannen die als vrouwen doen, doen wel extra, maar ik kom niet aan hun identiteit. Ze mogen doen wat ze willen, de wereld is vrij voor eenieder. Wat ik van ze vind, is niet zo belangrijk. Het is voor wat het is, is hun deel van de wereld, ze mogen doen wat ze willen."

Man, KPS Aspirant

Inspecteurs verkregen over het algemeen kennis over de LGBT-afkorting via trainingen op het werk, waarbij sommigen het nieuw vonden maar de betekenis ervan begrepen. Ze hadden persoonlijk contact gehad met leden van de LGBT-gemeenschap op het werk, waaronder collega's, verdachten of cliënten, en geloofden dat bijna elk gezin één of twee leden van deze gemeenschap zou hebben. Er waren geen specifieke regels bekend die LGBT-individueen uitsloten, en zij benadrukten dat de wet gelijk is voor iedereen. Specifieke wetten die de LGBT-gemeenschap zouden uitsluiten, waren evenmin bekend bij de respondenten.

"Ik ben wel bekend met de term, ook vanwege het werk. Deze afkorting wordt vaak gebruikt."

Man, KPS Inspecteur

3.4.3 Attitude over LGBT-rechten en personen

De brigadiers rapporteerden geen opvallende ervaringen met cliënten uit de LGBT-gemeenschap. Binnen het KPS-systeem bestaat een expliciete regel dat mannen alleen mannen mogen fouilleren en vrouwen enkel vrouwen. Deze regel kan echter problematisch zijn bij het fouilleren van mannen en vrouwen uit de LGBT-gemeenschap. Sommige leden van deze gemeenschap zijn ook aanwezig in de lichteningen van het KPS. De deelnemers merken op dat er binnen het KPS-systeem geen specifieke regels of procedures zijn voor de inclusieve behandeling van de LGBT-collega's. In gevallen waarbij een transgenderpersoon betrokken is, vragen de deelnemers bij het behandelen van moeilijke zaken hulp aan een agent met een hogere positie (hulpofficier of Ressortcommandant (RC)).

Bij het bevragen waarom LGBT-personen discriminatie ondervinden van leden van het Korps Politie Suriname (KPS), zoals gemeld in nieuwsberichten, gaven de deelnemers aan dat dit wordt toegeschreven aan diverse levensperspectieven en persoonlijkheden. Niet iedereen is in staat zich bewust te worden van en over te gaan tot het accepteren van diversiteit.

"Bepaalde mensen zijn meer geneigd om die mensen te vermijden. Ik heb het ook meegemaakt met collega's die deze mensen onheus behandelen. Naar mijns inziens als zo een persoon daar komt bij mij voor een aangifte, nou ik help je zo snel mogelijk zodat je ook snel weg kan gaan."

Vrouw, KPS Brigadier

Wat betreft de aspiranten, wordt aangegeven dat de acceptatie binnen de LGBT-gemeenschap varieert, waarbij gays, lesbiennes en biseksuelen als meer geaccepteerd worden beschouwd dan transgenders. De deelnemers erkennen dat zij moeite zouden hebben als een naaste zich als gay of transgender zou identificeren, ondanks waardering voor diens openheid. Weliswaar verwachten de aspiranten dat de acceptatie langzaam zal groeien. Ondanks de behoefte aan zorgvuldigheid in de omgang met LGBT-individueen, blijft de professionele afhandeling consistent. Ze benadrukken dat procedures niet mogen worden gebaseerd op seksuele geaardheid en dat er geen aparte cel plaatsing mag plaatsvinden op basis van genderidentiteit. De deelnemers zijn terughoudend over het uiten van persoonlijke meningen en benadrukken de noodzaak van duidelijkheid over de verwachtingen vanuit de LGBT-gemeenschap met betrekking tot hun behandeling. Sommige deelnemers suggereren dat de LGBT-gemeenschap mogelijk te veel aandacht verwacht en dat zelfs met veranderingen in wetten, acceptatie niet gegarandeerd is zonder een verandering in de bredere samenlevingsmentaliteit.

"Je moet professioneel blijven, je kan geen burgergedrag vertonen. Ook al zou ik het niet leuk vinden...ik zou meer willen weten over de verwachtingen van LGBT-individueen, zodat mijn collega's en ik weten hoe we eventueel de conversaties met cliënten kunnen aanpassen omwille een vriendelijkere benadering."

Man, KPS Aspirant

Inspecteurs identificeren uitdagingen bij het plaatsen van gevangenen in verschillende cellenhuizen, waarbij er strikte scheiding is tussen mannelijk en vrouwelijk. Wet- en regelgeving voorzien niet in speciale behandeling voor de LGBT-groep bij aangiftes, en stations worden geïnstrueerd om respect te tonen ongeacht seksuele geaardheid via frequente trainingen. De acceptatie van de LGBT-groep wordt als complex beschouwd, waarbij respect en professionaliteit cruciaal zijn. Deelnemers benadrukken de noodzaak om situaties objectief te benaderen om de gemeenschap op een passende manier te dienen. Er lijkt een perceptie te zijn binnen de LGBT-gemeenschap dat hun behandeling negatief is, volgens de deelnemers. **Echter is voor de leden van het korps onduidelijk welk gedrag wordt gewaarmerkt als discriminerend of onvriendelijk en welke handelingen als LGBT-vriendelijk worden ervaren door de doelgroep. Daarnaast dient het korps zich te houden aan wet- en regelgeving, waarbij LGBT-personen in sommige gevallen niet expliciet worden erken.**

“Er is geen aparte cellen huis voor LGBT’rs, maar wat het moeilijk maakt, is wanneer je met een manspersoon te maken hebt dat een vrouwelijk geslachtsdeel heeft. Er wordt naar het geslacht gekeken en daar ga je naar toe. In het cellenhuis kunnen er rare dingen gebeuren en als politieagent moet je erop letten dat er geen rare dingen gebeuren, en dat de persoon geen slachtoffer wordt in het cellenhuis.”

Vrouw, KPS Inspecteur

3.4.4 Praktijken m.b.t. LGBT-rechten en personen

Het bewust omgaan met het verstrekken van informatie over de LGBT-gemeenschap wordt als cruciaal beschouwd door brigadiers in dit onderzoek. Zij erkennen dat wetten niet eenvoudig veranderd kunnen worden en dat deze verantwoordelijkheid bij de regering ligt. Het vergroten van bewustzijn en het verschaffen van informatie kan volgens de deelnemers effectief plaatsvinden via de media en sociale media. De samenleving zou geïnformeerd moeten worden over de ware gevoelens van deze groep, mogelijk via getuigenissen. De brigadiers streven ernaar een positief voorbeeld te stellen op de werkplek, waarbij ze hun collega's tonen hoe men met respect en gelijkheid met anderen kan omgaan. Ze uiten de wens om op te komen voor anderen als ze waarnemen dat de LGBT-gemeenschap niet adequaat wordt behandeld.

“De wet kan een beetje specifieker voor deze groep. Bewustwording via de pers en media kan er meer over deze mensen gesproken kan worden. Zodat ze ook geaccepteerd kunnen worden.”

Vrouw, KPS Brigadier

Aspiranten geven aan dat bepaalde denkwijzen over de uitsluiting van de LGBT-gemeenschap vaak al op jonge leeftijd worden aangeleerd. Religie speelt volgens deze deelnemers een rol, waarbij sommigen het behoren tot de LGBT-gemeenschap als niet normaal beschouwen. De visie op welke informatie de samenleving zou moeten ontvangen over de LGBT-groep varieert onder de respondenten, met verschillende standpunten over de interpretatie van historische (Bijbelse) context en de noodzaak om de groep als normale individuen te behandelen. De aspiranten geven aan dat informatie via sociale media van belang is, en zij onderhouden communicatie met hun omgeving over dit onderwerp. Alhoewel niet alle deelnemers het homoseksueel-zijn als een normaal fenomeen zien, zijn ze het over eens dat LGBT-personen gerespecteerd moeten worden en gelijke behandeling verdienen. Zij zijn van mening dat zij vreedzaam met de LGBT-groep kunnen samenleven, zolang er wederzijds begrip is.

“We zouden een of ander doctrine moeten krijgen. De discriminatie is historisch gebonden, we zijn niet opgegroeid met "gay-zijn is normaal". Religie speelt natuurlijk een rol...Voor mijn perceptie ligt het niet aan de normale kant. Ik heb respect voor iedereen, maar ik zeg het gewoon. Het kan hormonen zijn, andere factoren, maar ligt niet aan de normale kant.”

Man, KPS Aspirant

Inspecteurs benadrukken het belang van acceptatie en voorlichting als cruciale aspecten om een samenleving te creëren die de LGBT-individuen gelijk behandelt. Ondanks de noodzaak van voorlichting heerst er onder deze groep weinig optimisme over de snelle acceptatie van homoseksuele en lesbische

relaties in de nabije toekomst. Zij geloven ook dat informatie in eerste instantie vanuit het gezin moet komen, waarbij ouders hun kinderen moeten onderwijzen om pestgedrag te vermijden. De deelnemers pleiten ook voor meer representatie van de LGBT-gemeenschap in media, zoals sketches en informatie. Ze erkennen echter dat acceptatie niet afgedwongen kan worden; de LGBT-gemeenschap moet ook aan zichzelf werken om begrip en acceptatie in de bredere samenleving te bevorderen. Het organiseren van voorlichtingssessies binnen het korps wordt als belangrijk beschouwd.

“Het gaat veel tijd vergen om zoveel mogelijk mensen te krijgen dat het als normaal wordt gezien; dat LGBT-mensen als volwaardige personen worden gezien. Er is nog steeds stigma tegen de LGBT-gemeenschap.”

Man, KPS Inspecteur

3.5 Juristen & Advocaten

Zes respondenten, werkzaam in het juridische domein bestaande uit drie vrouwen en drie mannen, vormden de doelgroep van dit onderzoek. Allen zijn in Suriname.

3.5.1 Sleutel bevindingen

De deelnemers rapporteren een perceptie van verminderde discriminatie binnen hun beroepsgroep, waarbij ze elke persoon en zaak gelijk behandelen volgens wettelijke voorschriften. **Religieuze en culturele invloeden worden geïdentificeerd als belangrijke oorzaken van discriminatie binnen de LGBT-gemeenschap. Ze benadrukken de noodzaak van tijd voor een gelijke behandeling en wijzen op het belang van een verandering in denkwijze, bewustwording en informatieverschaffing.** Hoewel het belang van trainingen wordt erkend, benadrukken de deelnemers dat acceptatie vooral voortkomt uit een verandering in denkwijze. Er werd aangegeven dat ze pleiten voor een bredere aanpak bij het verstrekken van informatie over de LGBT-gemeenschap, inclusief het recht op gelijke behandeling. Het identificeren van specifieke kanalen voor informatieverspreiding blijkt uitdagend vanwege een gebrek aan duidelijkheid over de omvang van het probleem. Juristen dragen volgens hen momenteel bij door ervoor te zorgen dat elke zaak op passende wijze wordt behandeld, met een positieve kijk op de situatie en inspanningen om informatie te verstrekken over de LGBT-gemeenschap.

3.5.2 Kennis over LGBT-rechten en personen

Het begrip LGBT is vrij bekend bij de juristen en advocaten. Zij geven aan dat zij deze betekenis hebben verworven via verschillende bronnen, zoals media en workshops die zij hebben bijgewoond. Na het verkrijgen van deze kennis hebben zij verdere stappen ondernomen om nader onderzoek te doen naar de LGBT-gemeenschap.

“Naarmate je met ze praat, leer je ze begrijpen en dan accepteer je het. Ik heb dus vrienden en ik heb geen moeite als mijn vrienden zo zijn. Begin gaat misschien wel moeilijk, maar gaat later wel goed.”

Vrouw, Jurist

Voor de deelnemers is de acceptatie van de LGBT-gemeenschap enigszins bevorderd doordat zij persoonlijk in aanraking zijn gekomen met individuen binnen deze gemeenschap. Ze ervaren het als

'makkelijker' om de LGBT-gemeenschap te accepteren wanneer zij directe relaties hebben met leden van deze groep. Ondanks het ontbreken van specifieke wetten voor de LGBT-gemeenschap, stellen de deelnemers dat algemene wetten weliswaar beogen discriminatie te voorkomen, maar dat er nog steeds situaties zijn waarin leden van deze gemeenschap (al dan niet opzettelijk) worden gediscrimineerd, hierbij werd het voorbeeld van de adoptiewet aangehaald waarbij adoptie is toegestaan aan een wettig getrouwd koppel bestaande uit een man en een vrouw. Daarom benadrukken zij de noodzaak om wetten zodanig vorm te geven dat ze effectief bescherming bieden aan alle individuen, ongeacht hun seksualiteit of genderidentiteit.

3.5.3 Attitude over LGBT-rechten en personen

De juristen en advocaten vertonen verschillende opvattingen over mogelijke rangschikking van acceptatie binnen de LGBT-groep. Een van de deelnemers stelt dat de eerste drie lettergroepen (LGB) over het algemeen meer acceptatie genieten, terwijl de transgenders (T) minder acceptatie ervaren. Dit wordt toegeschreven aan zorgen over de bescherming van kinderen in relatie tot het gebruik van onverantwoord hormoonblokkers omwille het transitieproces of het ondernemen van andere maatregelen inzake het veranderen van zijn/haar genderidentiteit op een jonge leeftijd.

“...en eerlijk gezegd, lijkt me dat wel iets wel zorgwekkend te zijn voor mij hoor. Ik denk dat er wel een onderscheid gemaakt moet worden...Kijk het gaat erom dat bij transgenders ...je hebt mensen die van heel jong af anders voelen (jongen-meisjes). Nu zie je al dat kinderen van een jonge leeftijd op hormoon blokkers worden geplaatst. Jonge kinderen hun lichaam hebben nog geen natuurlijke transitie meegemaakt. Die kinderen zijn niet in staat om zo een beslissing te nemen...Wanneer je praat over identiteit veranderen, jezelf gaat castreren...daar moeten we wel goed over nadenken. Willen we dat wel?”

Vrouw, Jurist

Andere deelnemers benadrukken daarentegen dat er geen voorkeur bestaat en dat alle subgroepen binnen de LGBT-gemeenschap gelijkwaardig zijn. Desondanks zijn alle deelnemers het erover eens dat gelijke rechten voor deze groep essentieel zijn voor een rechtvaardig leven, inclusief het recht om te trouwen, kinderen te krijgen en erfgenamen aan te wijzen. De consensus onder de deelnemers is dat deze groep gelijke rechten moet hebben volgens de wet. Ze benadrukken dat iedereen, ongeacht hun seksuele geaardheid of genderidentiteit, gelijk is voor de wet. De deelnemers erkennen dat de ondersteuning van naasten die uit de kast willen komen in eerste instantie een uitdaging kan zijn, maar zij ervaren de acceptatie als een vorm van ondersteuning.

De deelnemers hebben tot nu toe geen ervaring met cliënten die zich voorstellen als lid van de LGBT-gemeenschap. Desondanks geven ze aan dat, mocht dit zich voordoen, zij hun professionele taken op dezelfde wijze zouden uitvoeren als bij een reguliere zaak met heteroseksuelen.

De deelnemers zijn niet op de hoogte van discriminerende regelgeving binnen het rechtssysteem die van invloed zou zijn op een LGBT-vriendelijk juridisch proces. Ze zijn van mening dat het aanpassen van wettelijke regels met betrekking tot de LGBT-groep niet noodzakelijk is. Een deelnemer benadrukt dat als er wijzigingen in wetten worden overwogen, er eerst grondig onderzoek moet worden gedaan naar discriminatoire wetgeving binnen de Surinaamse samenleving. Niettemin vinden ze het essentieel om gelijke behandeling voor iedereen te waarborgen. Hoewel er geen specifieke regels zijn binnen het rechtssysteem die ze willen veranderen, pleiten ze wel voor de aanpak van discriminatie. Dit geeft aan

dat leden van het Korps Politie Suriname zich bewust zijn van de ervaren discriminatie door LGBT-leden en benadrukken ze het belang van gelijke behandeling.

"Ik zou geen regels maken voor een specifieke doelgroep, maar wel ervoor willen bijveren dat ieder mens correct behandeld wordt ongeacht bijvoorbeeld de seksuele geaardheid."

Man, Advocaat

"Aangezien dit onderwerp over het algemeen indruist tegen bepaalde groepen hun religie, principiële bezwaren e.d., behoort er op nationaal vlak eerst onderzocht te worden hoe de Surinaamse samenleving hiertegen aankijkt alvorens regels binnen het juridisch systeem worden geïmplementeerd of aangepast."

Man, Jurist

Volgens een deelnemer zouden leden van het Korps Politie Suriname frequenter opleidingen en trainingen moeten krijgen om vertrouwen te bevorderen binnen de LGBT-gemeenschap m.b.t. ons juridisch systeem en wetgeving. De seksuele oriëntatie van een cliënt wordt over het algemeen niet als relevant beschouwd in de meeste juridische zaken, behalve wellicht in de context van hoe de participant aangesproken wenst te worden.

3.5.4 Praktijken m.b.t. LGBT-rechten en personen

De juristen en advocaten geven aan dat discriminatie vanuit hun perspectief minder frequent voorkomt. Zij benaderen elk individu en elke zaak op dezelfde wijze, gebaseerd op wat de wet voorschrijft. **Volgens hen zijn religieuze en culturele invloeden twee significante factoren die bijdragen aan discriminatie binnen deze gemeenschap.** Een participant geeft ook zelf aan dat je 'soms niet aan religie kan komen, mensen zullen geloven waarin ze geloven, dat is moeilijk te veranderen'.

"Religie en of andere principiële bezwaren zijn een reden om LGBT-personen te discrimineren."

Man, Jurist

De deelnemers zijn van mening dat een tijdsinvestering nodig is om een gelijke behandeling van de LGBT-groep in de samenleving te bewerkstelligen. Hoewel zij de waarde van trainingen erkennen, benadrukken zij dat acceptatie voornamelijk voortkomt uit een verandering in denkwijze. Ook benadrukken zij het belang van bewustwording en het verstrekken van informatie over deze groep als essentiële aspecten van het acceptatieproces.

De beschikbare informatie over de LGBT-groep vereist een uitgebreidere benadering en dient inclusieve informatie te bevatten met betrekking tot het recht op gelijke behandeling. Het blijkt enigszins uitdagend voor de deelnemers om specifieke kanalen voor informatieverspreiding aan te geven, aangezien zij momenteel geen duidelijk beeld hebben van de omvang van het probleem. Op dit moment dragen juristen bij aan gelijke behandeling door ervoor te zorgen dat elke zaak op passende wijze wordt

behandeld, ongeacht de achtergrond van de betrokkenen. Zij streven ernaar om positief naar de situatie te kijken en trachten tevens zelf informatie te verstrekken over de LGBT-gemeenschap.

4. Bevindingen digitale observatie

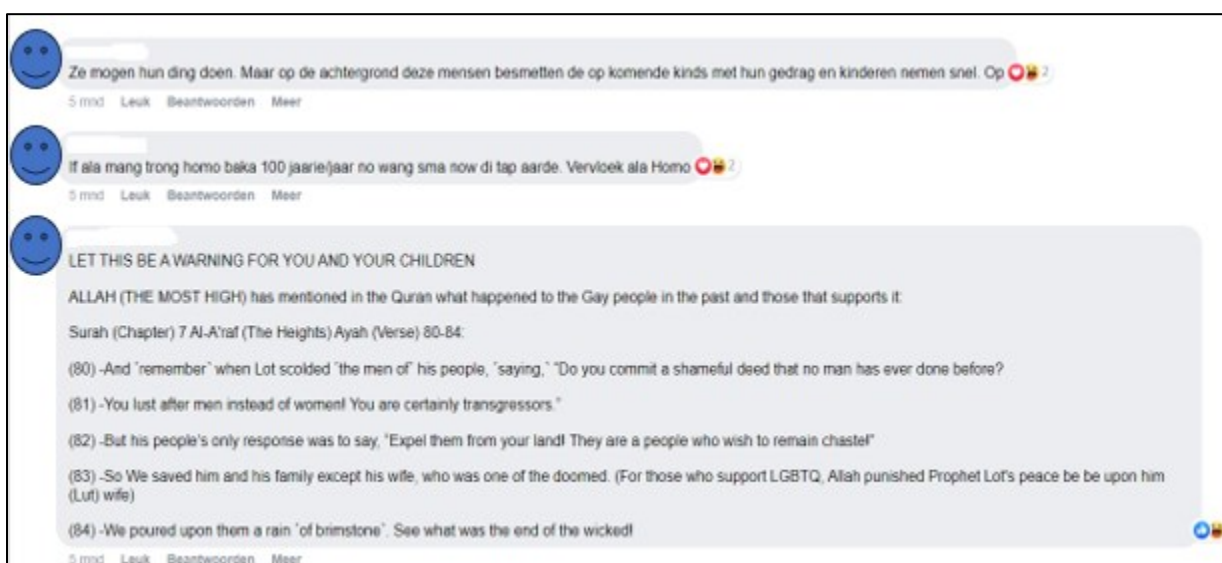
Naast de kwalitatieve en kwantitatieve dataverzameling is er ook digitale observatie toegepast op voornamelijk het *social media*kanaal Facebook. Op Facebook werd de kwantitatieve vragenlijst meerdere keren gebootst en geplaatst in het belang van een vlotte dataverzameling. Deze post werd onder een nieuwe pagina gemaakt, genaamd: Stand With Us. De post van de vragenlijst werd meerdere keren tegen betaling gebootst, ter wille van een groter bereik. Een groter bereik betekende ook meer interactie. Onderstaande¹⁰ foto's zijn bewerkte schermafbeeldingen (screenshots) die een reële weergave geven van opmerkingen en meningen van mensen uit de samenleving m.b.t. dit onderwerp.

Over het algemeen delen de deelnemers hun mening vanuit een religieus perspectief. Ook worden opmerkingen (inclusief kritiek en negatieve uitlatingen) sterk ondersteund door anderen uit de samenleving door middel van reacties op die opmerkingen.

¹⁰ Opmerkingen op de bovenstaande afbeelding, vertaald in de Nederlandse taal luiden:

- Ik weet dat er in elke familie er 1 of meerder zijn, ongedekt maar meer gedekt. Niemand heeft een grote pot om zijn/haar kind te koken (gezegde). Getrouwd zijn of niet, is voor mij nonsens. Ook kinderen hebben of niet. Die vrouw/man is samenwonend, en toch gaat hij/zij schuren/boelen zonder dat diens partner het weet. Overdag doet men stoer, maar kijk hoe ze middernacht wegsluipen om te gaan schuren/boelen.
- Kijk, eenieder mag zijn ding doen. Maar promoot het niet. God heeft man en vrouw gemaakt. Als je daartussen wil zijn, is dat jouw (Impliceert scheldwoord) zaak!! De jeugd kijkt en neemt over, omdat de omgeving is verslechterd.

De ¹¹reacties die op sociale mediakanalen worden weergegeven, manifesteren zich in de resultaten van zowel het kwalitatieve als het kwantitatieve onderzoek, zij het in mindere mate. De steekproef vertegenwoordigt over het algemeen een relatief kleine groep uit de samenleving die weinig begrip en acceptatie toont voor de LGBT-gemeenschap.

¹¹ De opmerking die in Sranan Tongo zijn gegeven, betekenen in het Nederlands:

- Van mij mag eenieder boelen, zolang je mijn niet boelt – Roue Verveer
- Als iedereen homo wordt, dan zal er over 100 jaar niemand meer leven op de aarde. Vervloek alle homo's.

5. Conclusie en aanbevelingen

In het algemeen vertoont de meerderheid van de respondenten uit de enquête en de deelnemers aan het kwalitatieve onderzoek een open en positieve houding jegens LGBT-personen. Het valt op dat degenen die bereid zijn deel te nemen aan dergelijk onderzoek over het algemeen een positieve houding hebben ten opzichte van de LGBT-gemeenschap, vooral degenen die hebben deelgenomen aan het kwalitatieve onderzoek. Het is echter belangrijk op te merken dat er een relatief klein deel van de samenleving is dat de LGBT-gemeenschap niet tolereert of accepteert. Deze afwijzing komt bij sommigen niet noodzakelijkerwijs tot uiting in gedrag, maar wordt wel geuit wanneer men wordt gevraagd naar hun mening of wanneer het concept van LGBT wordt besproken, zoals naar voren kwam in onder andere de gesprekken met religieuze leiders in het kwalitatieve onderzoek. Daarnaast is er een deel van de samenleving dat deze afwijzing duidelijk en publiekelijk uit, zoals blijkt uit de schermafbeeldingen van het observerend onderzoek op sociale mediakanalen. In deze context kunnen we concluderen dat de meerderheid van de Surinaamse samenleving een positieve houding heeft, terwijl een relatief kleine minderheid een afwijzende houding aanneemt tegenover de LGBT-gemeenschap. Er waren geen noemenswaardige verschillen in geslacht, leeftijdsgroep en woondistrict. Er zijn slechts kleine verschillen, maar geen statistisch betrouwbare verschillen of noemenswaardige bevindingen.

Het is ook relevant om op te merken dat de selectie van deelnemers en de verspreiding van enquêtes mogelijk hebben bijgedragen aan een oververtegenwoordiging van mensen met een al enigszins tolerante houding jegens LGBT-personen. Daar komen wij later op terug bij de beperkingen van het onderzoek.

5.1 Kwantitatieve bevindingen: de samenleving

5.1.1 Kennis

Met betrekking tot opleidingsniveau in relatie tot het al dan niet bekend zijn met de afkorting van LGBT blijkt at hoe hoger het opleidingsniveau, hoe groter de kans is dat men weet waarvoor de afkorting van LGBT staat.

Alhoewel de respondenten in het algemeen weten waarvoor de afkorting van LGBT staat, is er nog een zekere mate van onduidelijkheid over de betekenis van de concepten. Meer dan 60% van de respondenten blijkt bekend te zijn met de betekenis van de afkorting van LGBT, terwijl 41.5% aangeeft niet te weten wat het concept queer inhoudt. Opvallend is dat queer in vergelijking met andere getoetste concepten het minst bekend is in de samenleving.

Om het begrip van de respondenten over LGBT verder te onderzoeken, is nagegaan of zij van mening zijn dat de seksuele oriëntatie van LGBT-personen aangeboren is. De meerderheid van de respondenten hebben aangegeven dat lesbiennes (50.1%) (49.9%), gays (51.0%) en biseksuelen (43.5%) zo zijn geboren. Over transgenders hebben de respondenten een ander perceptie, waarbij de meerderheid (43.3%) aangeeft dat transgenders niet als transgender zijn geboren.

Wat betreft wettelijke bescherming voor de LGBT-gemeenschap in Suriname, geeft de meerderheid (45.7% voor LGB en 46.0% voor transgenders) aan dat ze niet weten of er wet- en regelgeving is in Suriname die specifiek de LGBT-gemeenschap accepteert en beschermt. Tussen 36% en 44% geeft aan dat er geen wetten en regels zijn in Suriname die de LGBT-gemeenschap beschermen. Deze bevindingen

benadrukken de noodzaak van verdere bewustwording en juridische vooruitgang met betrekking tot de rechten van de LGBT-gemeenschap in Suriname.

5.1.2 Attitude

Het gros (meer dan 54.5%) van de respondenten vindt het niet vies wanneer heteroseksuelen en homoseksuelen kussen. Intimiteit tussen twee heteroseksuelen krijgt de minste weerstand (6.0%) en intimiteit tussen twee mannen krijgt de meeste weerstand (19.0%).

Met betrekking tot de attitude en perceptie van de samenleving m.b.t. LGBT-personen, blijkt dat haast alle respondenten (meer dan 80% per stelling) voorbeeldsituaties waarbij LGBT-personen een bepaalde manier van discriminatie ervaren, afkeuren. Dit bevestigt dat ook al accepteren de respondenten het LGBT-gebeuren niet per se, zij wel het over eens zijn dat er geen discriminatie mag plaatsvinden

Ook blijkt er bij de kwantitatieve data dat de meerderheid (87.3%) van de Surinaamse samenleving over het algemeen een positievere attitude hebben tegenover homoseksuele vrouwen. Dit is ongeveer 2% in vergelijking met homo- en biseksuele mannen en vrouwen en ongeveer 6% meer in vergelijking met transgender- personen. Uit deze 4 groepen, blijkt er het minst kennis, begrip en acceptatie te zijn voor transgender personen.

Alhoewel het gros van de respondenten over het algemeen er mee eens is dat LGBT-personen niet gediscrimineerd mogen worden, zijn er ook subgroepen die niet op alle fronten akkoord gaan met stellingen over het ondernemen van specifieke maatregelen/acties ter bevordering van de inclusiviteit van LGBT-personen. Een voorbeeld hiervan is dat 45.8% van de deelnemers het er mee oneens is dat VOJ en hogere scholen aparte toiletten moeten hebben voor transgenderpersonen (27.1% heeft een dubbelgevoel hierover). Ook is 26% het oneens dat de Lerarenopleiding in Suriname een vak moet opnemen in het curriculum over mensenrechten van LGBT-personen. De redenen waarom deelnemers het oneens zijn met het ondernemen van de specifieke maatregelen/acties kan contextueel verschillen per stelling en ook per subgroep binnen de samenleving.

Ondanks de verschillen in percepties en attitudes, zijn grote groepen in de samenleving het er ook mee eens met enkele te ondernemen acties:

- 82.1% is het mee eens dat er regels komen zodat gezondheidsmedewerkers geen discriminatoire handelingen plegen naar lesbiennes, gays en biseksuelen toe.
- 80.1% is het mee eens dat er regels moeten komen zodat gezondheidsmedewerkers geen discriminatoire handelingen plegen naar transgenders toe.
- 72.9% is het mee eens dat de wet- en regelgeving transgenders personen moet beschermen.

Deze resultaten wijzen erop dat een aanzienlijk deel van de samenleving instemt met het idee dat LGBT-personen volledig recht hebben op fundamentele mensenrechten. Deze bevindingen ondersteunen LGBT-geallieerde organisaties in hun pleidooi voor gelijke rechten binnen de LGBT-gemeenschap en benadrukken tevens de noodzaak om de samenleving beter te informeren over de huidige situatie, met speciale aandacht voor eventuele lacunes in het streven naar gelijkheid in Suriname.

5.1.3 Praktijken (gedrag)

Een groot deel van de samenleving, 43.6% van de respondenten, praat in de directe omgeving niet over homoseksualiteit. Om homoseksualiteit uit de taboesfeer te halen, zou er meer dialoog over homoseksualiteit geïnitieerd moeten worden op zowel maatschappelijk - als individueel niveau.

Bovendien is een aanzienlijk deel van de deelnemers beïnvloed door drie cruciale opvoedingsinstellingen - het gezin/de familie, het geloof/de religie en leraren - die de boodschap hebben overgebracht dat homoseksualiteit niet aanvaardbaar is. Als we streven naar een grotere acceptatie en tolerantie voor de LGBT-gemeenschap in de Surinaamse samenleving, is het noodzakelijk deze boodschap te veranderen. Om dit te bewerkstelligen, kunnen er landelijke projecten worden uitgevoerd die uitgebreide informatie verstrekken over het concept van LGBT en tegelijkertijd dialogen initiëren. Door te investeren in sociaal-maatschappelijke voorlichting en het starten van open dialogen, zal de samenleving meer inzicht krijgen in de LGBT-gemeenschap, wat de kans op begrip en bredere acceptatie aanzienlijk vergroot.

Ongeveer een derde deel van de respondenten (27.7%) wil helemaal geen informatie over het LGBT-gebeuren. Degenen die wel openstaan voor informatie, willen o.a. meer weten over:

- Welke wetten Suriname heeft die de LGBT-gemeenschap accepteren of juist discrimineren (33.1%)
- De ervaring van LGBT-personen met discriminatie en acceptatie in de samenleving (25.3%)
- De activiteiten van de LGBT-gemeenschap in Suriname (15.1%)

Deze informatie wenst de groep middels diverse kanalen te ontvangen. De top 4 geprefereerde kanalen om informatie over LGBT-gebeuren te ontvangen, zijn:

- TV & Radio (12.1%)
- Facebook (11.5%)
- Sociaal-maatschappelijke activiteiten op buurt- en districtsniveau (10.9%)
- Infosessies op scholen en andere instituten (10.8%)

Subpopulaties uit alle leeftijdsklassen, districten en geslachten willen voornamelijk informatie middels deze kanalen, weliswaar zijn er enige verschillen in de volgorde van preferentie. Voor een effectieve informatievoorziening over het LGBT-gebeuren moet een multi-channel aanpak gehanteerd worden, waarbij eenzelfde boodschap via diverse kanalen gedeeld moet worden voor het garanderen van een groot bereik. Hierbij zal er zowel van de traditionele mediabronnen, zoals televisie en radio, gebruik gemaakt moeten worden alsook van de moderne mediabronnen, zoals webapplicaties en online nieuwskanalen. Daarnaast zal er ook een combinatie moeten zijn van face-to-face informatievoorziening middels informatie sessies op scholen en andere instituten en sociaal maatschappelijke activiteiten op buurt- en districtsniveau, alsook digitale kanalen, zoals Youtube, Facebook en online advertenties.

Met betrekking tot de maatschappelijke praktijken die LGBT-personen regarderend, blijkt dat vrijwel alle respondenten situaties waarin LGBT-personen discriminatie ondervinden, afkeuren. Dit bevestigt dat, zelfs als de respondenten niet noodzakelijkerwijs de LGBT-identiteit accepteren, ze het er wel over eens zijn dat discriminatie ontoelaatbaar is. De voorbeelden waarin LGBT-personen naar traditionele en/of geestelijke leiders worden gestuurd voor 'genezing' van hun seksualiteit, worden in mindere mate afgekeurd dan andere voorbeelden. Dit wijst erop dat religie een aanzienlijke invloed heeft op de

attitudes en percepties van mensen ten opzichte van LGBT-personen. Bovendien suggereert dit dat er een heersende perceptie is dat LGBT-gedrag, expressie en gevoelens vatbaar zijn voor genezing

Ook wordt het in mindere mate afgekeurd om transgender-personen naar een traditionele/geestelijke genezer te brengen in vergelijking met het brengen van homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen naar traditionele/geestelijke leiders. Dit bevestigt eveneens dat de afwijzing van transgender-personen sterker is dan de afwijzing van homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen.

5.2 Kwalitatieve bevindingen: vertegenwoordigers uit de politionele, religieuze, onderwijs, juridische en private sector

Uit gesprekken met deze vertegenwoordigers kunnen 6 belangrijke conclusies getrokken worden:

1. Ongeacht of vertegenwoordigers de LGBT-identiteit goedkeuren, handhaaft de meerderheid het standpunt dat LGBT-personen niet gediscrimineerd moeten worden en recht hebben op gelijke behandeling.
2. Zowel deelnemers die positief staan tegenover LGBT als zij die negatief zijn, vertonen enige vorm van conditionering waarbij naar heteroseksuelen wordt verwezen als 'normale' mensen in vergelijking met LGBT-personen. Hoewel de deelnemers over het algemeen bekend zijn met het LGBT-concept en begrip tonen voor gelijke rechten en behandeling van deze groep, is het duidelijk dat er behoefte is aan bewustwording en sensitiviteit. Veel deelnemers gebruiken termen als 'normale' of 'gewone' mensen (heteroseksuelen) in contrast met LGBT-mensen.
3. In het algemeen benadrukken de deelnemers dat de interpretatie van 'discriminerend gedrag' contextueel kan verschillen en er daarom meer dialoog zou moeten komen op sociaalmaatschappelijk niveau over welke handelingen als discriminerend worden geïnterpreteerd en welke handelingen bijdragen tot gelijke behandeling van LGBT-personen.
4. Over het invoeren van procedures/werkafspraken op de werkvloer met betrekking tot gelijke behandeling van LGBT-medewerkers/cliënten, uiten de deelnemers dezelfde essentie: LGBT-medewerkers/cliënten dienen dezelfde behandeling en rechten te krijgen als alle andere medewerkers/cliënten. Er zijn geen additionele procedures/werkafspraken genoemd in het kader van het stimuleren van gelijkwaardige behandeling van LGBT-medewerkers/cliënten op de werkvloer of binnen het rechtssysteem. Dit insinueert dat de meerderheid van de deelnemers er niet bewust van is dat om de gelijkwaardigheid te stimuleren er juist ook additionele regels/procedures ingevoerd kunnen worden ten behoeve van LGBT-medewerkers, zoals het dekken van de ziektekostenverzekering van de partners (concubine) van LGBT-medewerkers etc.
5. Leidinggevenden uit de private sector benadrukten dat ze, in hun functie, beperkt zijn tot het voeren van dialogen over gelijke behandeling van LGBT en het eventueel implementeren van beleid binnen hun organisatie. Desalniettemin erkennen ze dat ze relevante informatie nodig hebben om effectieve dialogen te voeren en beleid aan te passen. Om hierin te voorzien, hebben ze ondersteuning nodig van LGBT-organisaties, in de vorm van voorlichting en gegevens over de situatie met betrekking tot LGBT-zaken in Suriname.
6. Overigens is meerdere malen bij haast elke doelgroep uit het kwalitatief onderzoek (leraren, KPZS-leden, leidinggevenden uit de private sector, religieuze leiders & juristen en advocaten) benadrukt dat religieuze en culturele invloeden worden geïdentificeerd als belangrijke oorzaken van discriminatie tegenover de LGBT-gemeenschap. Ze benadrukken dat deze aspecten met

name in de opvoeding worden overgedragen, waardoor homoseksualiteit in veel (sub)culturen in Suriname nog steeds als taboe wordt beschouwd. De factor tijd zal een cruciale rol spelen bij het bereiken van acceptatie en gelijke behandeling voor LGBT-personen. Tevens wordt de nadruk gelegd op het belang van een verandering in denkwijze, bewustwording en het verstrekken van informatie.

5.3 Onderzoek beperkingen en vervolgonderzoek

Bij het overwegen van de resultaten van dit onderzoek dient rekening te worden gehouden met mogelijke beperkingen. Ten eerste is er de mogelijkheid van selectieve werving, waarbij respondenten die al positief staan ten opzichte van LGBT-kwesties meer geneigd kunnen zijn om deel te nemen aan het onderzoek, vooral als ze zijn gerekruteerd door progressieve organisaties en personen. Hierdoor kan de steekproef mogelijk niet volledig representatief zijn voor de bredere bevolking, en de resultaten kunnen daardoor beïnvloed worden.

Daarnaast bestaat de kans op sociaal wenselijke antwoorden tijdens de focusgroep discussies. Aangezien deelnemers zich bewust zijn van het feit dat ze in een groepsomgeving zijn en mogelijk beïnvloed worden door de heersende normen, kunnen sommige reacties meer gericht zijn op wat als sociaal acceptabel wordt beschouwd dan op de werkelijke individuele opvattingen. Hoewel er gestreefd is naar openheid en eerlijkheid tijdens de discussies, is het belangrijk om te overwegen dat sociale druk een rol kan spelen in de responsen.

Tot slot blijkt uit de literatuurstudie dat de media vaak negatieve reacties van diverse leiders uit religieuze gemeenten, het politieke veld en andere organisaties belichten. Doordat leiders in vergelijking tot de gewone burger meer toegang hebben tot de mainstream media, worden hun opvattingen vaker gepresenteerd, wat de indruk wekt alsof hun standpunt representatief is voor hun gehele achterban.

De empirische data van deze studie tonen aan dat burgers positiever staan ten opzichte van LGBT-tolerantie dan leiders die zich via de media uiten, zoals geïllustreerd in het literatuuronderzoek. Deze positieve houding onder burgers kan diverse oorzaken hebben, waaronder veranderende sociale normen, generatieverschillen, of de neiging van bepaalde politieke, religieuze en andere leiders om meer conservatieve standpunten in te nemen. Bovendien kan het wijzen op een gebrek aan representatie of een kloof tussen de standpunten van de leiders en die van de mensen die zij vertegenwoordigen.

Hoewel er geen specifiek onderzoek is gedaan onder leiders uit verschillende instituten, suggereert deze studie dat de meerderheid van de Surinaamse samenleving een progressievere opvatting heeft dan de leiders die zich via de media en andere kanalen uiten over dit vraagstuk. Deze bevindingen werpen licht op de mogelijkheid van een verschil in opvattingen tussen de leiders en de bredere bevolking. Vervolgonderzoek onder leidinggevendenden in diverse sectoren kan meer inzicht geven in deze verschillen.

5.4 Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen van het onderzoek en de bovengenoemde conclusies, zullen enkele hoofd-aanbevelingen gedaan worden, die vervolgens uitgewerkt dienen te worden in concrete actiepunten. Deze top 3 hoofd-aanbevelingen zijn, dat:

1. Er een landelijk educatieprogramma geïnitieerd wordt over LGBT-personen en rechten waardoor de samenleving een dieper begrip ontwikkelt van de ervaringen en levens van LGBT-personen welke middels diverse methoden en kanalen uitgevoerd moet worden. Zoals informatiesessies op buurtniveau en via mediakanalen; vakken in het curriculum op scholen tot het ontwikkelen van webapplicaties om alle lagen en subgroepen binnen de Surinaamse samenleving te bereiken met informatie- en het starten van dialoog met diverse groepen over LGBT-personen en rechten.
2. Er diepgaande sensitiverings- en intensieve bewustwordingstrainingen/workshops worden georganiseerd voor vertegenwoordigers uit de politionele, juridische, private, onderwijs- en religieuze sectoren. Deze trainingen moeten gericht zijn op het vergroten van hun begrip en bewustzijn, en hen voorzien van de nodige tools om vanuit hun functie in hun respectievelijke organisaties bij te dragen aan de bevordering van gelijke rechten en gelijke behandeling voor LGBT-personen.
3. LGBT-organisaties en bondgenoten op landelijk niveau regelmatig dialogen organiseren. Het streven is om meer inzicht te krijgen in de diversiteit en complexiteit van de LGBT-gemeenschap, om vooroordelen te verminderen en gelijkheid te bevorderen.

Projectteam

Het projectteam van de Women's Rights Centre voor dit onderzoek bestond uit 6 personen, te weten:

- Carla Bakboord MSc.: Cultureel antropoloog en voorzitter van Women's Rights Centre. Als deskundige in gender- en LGBT-studies is zij de 'Expert' in het team. Verantwoordelijk voor de vakspecifieke inzichten in de ontwikkeling, uitvoering en rapportage van het onderzoek.
- Ravina Biharie BSc.: Onderzoeker en projectmanager. Verantwoordelijk voor de coördinatie en uitvoering van het geheel project, van ontwikkeling tot rapportage.
- Drs. Henna Guicherit: Cultureel antropoloog en bestuurslid van Women's Rights Centre. Quality controller binnen het project, verantwoordelijk voor de screening van documenten en additionele inzichten ter waarborging van de kwaliteit van het geheel project.
- Hakiem Lalmahomed: Lid van het projectteam. Verantwoordelijk voor de deskresearch, faciliteren van focusgroep sessies en het transcriberen van focusgroepen.
- Seran Naarden: Lid van het projectteam. Verantwoordelijk voor het faciliteren van focusgroep sessies en het transcriberen van focusgroepen.
- Zuvina Soidjojo BSc.: Mede-onderzoeker, verantwoordelijk voor het verwerken, analyseren en rapporteren van kwalitatieve data.

Referenties

- Anne, 2018, PREDICTOREN VAN ZICHTBAARHEIDSMANAGEMENT BIJ HOMO-, BISEKSUELE, EN LESBISCHE WERKNEMERS BINNEN DE VLAAMSE OVERHEID, Universiteit Gent
- Bakboord, C. (2011, april). Foei Waakhond!!! De Ware Tijd
- Bakboord, C., & Schmeitz, M. (2011). Suriname Love, Sex, Marriage and HIV
- Bakboord, C. (2012). Wan poku boskopu: Jonge Surinaamse musici laten hun stem horen. Tijdschrift voor Surinamistiek en het Caraïbisch gebied, 10–25.
- Bakboord, C. (2017). LESPEKI MI. Womens Rights Centre
- Bakboord, C. (2018). Een mensenrechten-en genderperspectief: Handleiding voor een eendaagse basistraining De Mensenrechten van de LGBT en MSM-populatie. Womens Rights Centre
- Bakboord, C. A., Keuzenkamp, S., & Saharso, S. (2022). Surinamese–Hindustani Same-Sex Love Individuals: Coping with Negative Responses from Parents in a Collectivistic Culture. *Sexuality and Culture*. <https://doi.org/10.1007/s12119-022-10041-3>
- Biharie, R. (2016). *De ervaring van transgenders in Suriname met discriminatie*. Paramaribo: Anton de Kom Universiteit.
- Caribbean Development Research Services Inc. (CADRES). (2014). *Public Attitudes on Gender Inequality, Sexual and Reproductive Health and Discrimination*. Paramaribo: UNAIDS.
- Castelen, M. (2022). *LGBTQ-discriminerende wetgeving*. Paramaribo: Stichting Projekta en Parea Suriname.
- Dovidio, J. F., Major, B., & Crocker, J. (2000). Stigma: Introduction and overview. In T. F. Heatherton, R. E. Kleck, M. R. Hebl, & J. G. Hull (Eds.), *The social psychology of stigma* (pp. 1–28). The Guilford Press.)
- FAWAKA with you(th). (z.d.). UNICEF Guyana & Suriname. <https://www.unicef.org/guyanasuriname/stories/fawaka-youth-1>
- Govaard, L. (2016, 18 mei). Verzoek tot aangifte en onderzoek oproep V.V.E.P.S. [brief]. LGBT Platform Suriname.
- Homoseksualiteit in Suriname – Parea Suriname. (n.d.). <http://pareasuriname.com/homoseksualiteit-in-suriname/#:~:text=Anders%20dan%20in%20veel%20Caribische,zich%20als%20partner%20te%20registreren>
- Heemskerk, M. (2011). *An HIV Seroprevalence and Behavioral Survey Among Men-Who-Have-Sex_with_Men (MSM) in Suriname*. Paramaribo: Pan American Health Organization.
- Jhinkoe, V., Santokhi-Karijadrana, D., Seetal, S., & Tjon-A-Loi, F. (2017). *Rapportage Hearings Commissie Diversiteit & Inclusiviteit. Hoe is het gesteld met stigma, discriminatie & acceptatie van LGBTI personen in Suriname?* Paramaribo: Ministerie van Justitie en Politie.
- Keuzenkamp, S. (2010). Steeds gewoner, nooit gewoon: Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op Mei 27, 2023, from https://repository.scp.nl/bitstream/handle/publications/767/Steeds%20gewoner%2c%20nooit%20gewoon_web%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lima, C. E., Ferreira, E. C., Neto, L. S., & Venancio, L. (2020). Breaking Cultural "Taboos" About the Body and Gender: Brazilian Students' Emancipation From Thematic Perspective of School Physical Education. *Frontiers*, 8.

- RAPPORT INZAKE MENSENRECHTEN IN SURINAME 2021. (2021). In P. Van Aerde Milzink (Trans.), Country Reports on Human Rights Practices for 2021. United States Department of State Bureau of Democracy, Human Rights and Labor. Geraadpleegd op Mei 27, 2023, from <https://sr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/115/SURINAME-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT-Dutch.pdf>
- Ruth, V. (2002). Homosexuality in India: Past and Present. *Global Humanities and Religions Faculty Publications*. 5., 3.
- Thomas, V. (2018, September 21). Suriname heeft voorsprong op lgbt-acceptatie. Suriname Herald. Geraadpleegd op Mei 27, 2023, from <https://www.srherald.com/suriname/2018/09/21/suriname-heeft-voorsprong-op-lgbt-acceptatie/>
- Tolud, P. (2018). HET IS MARIA EN JOZEF EN GEEN JOZEF EN JUDAS: EEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR DE MOGELIJKE OORZAKEN VOOR DE NEGATIEVE HOUDING VAN HETEROSEKSUELE MANNEN TEN OPZICHTE VAN HOMOSEKSUELE MANNEN [Thesis ter verkrijging van de graad van Bachelor of Science in de Sociologie]. Anton de Kom Universiteit van Suriname.
- Van San, M, 2006, geweld tegen homoseksuelen, RISBO Contractresearch BV
- Vanvooren, A, 2014, DE BETEKENIS VAN HET GESLACHT EN DE WOONPLAATS VOOR DE IDENTIFICATIE VAN DE PERSOON, Universiteit Gent
- Visser, Y, 2007, r Geloof in het geding; juridische grenzen van religieus pluralisme in het perspectief van de mensenrechten, BOOM JURIDISCHE UITGEVERS
- VVEPS tegen gelijke rechten LGBT'ers. (2016, 9 mei). De Ware Tijd)
- Weergave van Mati en lesbiennes: homoseksualiteit en etnische identiteit bij Creools-Surinaamse vrouwen in Nederland. (1985). University of Groningen Press. Retrieved May 27, 2023, from <https://ugp.rug.nl/sogi/article/view/20355/17827>
- yogyakartaprinciples.org. (2017, November 10). *The Yogyakarta Principles*. Opgehaald van yogyakartaprinciples.org: <https://yogyakartaprinciples.org/>

Bijlage 1. Profielen van deelnemers uit kwalitatief onderzoek

Leidinggevend en private sector

<i>Code</i>	<i>Bedrijfssector</i>	<i>Aantal medewerkers</i>	<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Geslacht</i>	<i>Functie</i>
1	ICT	20-25	Universitair: PHD-graad	31	Vrouw	General Affairs Manager
2	Contactcenter offshore activiteiten	30-50	LBGO-AE Stream	29	Vrouw	Crewguide
3	Technical consultancy	35	Universitair: BSc-graad	33	Man	Projectleider
4	Retail (Warenhuis)	275	Universitair: MSc-graad	38	Vrouw	Corporate Representative

Religieuze Leiders

<i>Code</i>	<i>Stroming</i>	<i>Hoedanigheid</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Geslacht</i>
1	Sanatan Dharma Maha Sabha	Bestuurslid Sanatan Dharma Mahasabha/ pandit (voorganger)	42	Man
2	Sanatan Dharma Maha Sabha	Bestuurslid SDG Commissie van Sanatan Dharma Maha Sabha	29	Vrouw
3	African Methodist Episcopal Church (AMEC)	Trustee van de gemeente/ trainee voorganger	55	Man
4	Volle Evangelie	Predikant Volle evagelie kerk	37	Man
5	Ahmadia Isha'at Islam	Bestuurslid van de Ahmadiya Andjuman Isha'at Islam/ Imaam (voorganger)	31	Man

Leraren

<i>Code</i>	<i>Geslacht</i>	<i>Niveau</i>
1	Vrouw	GLO
2	Vrouw	GLO
3	Vrouw	GLO
4	Vrouw	VOJ

5	Vrouw	VOJ
6	Vrouw	VOJ
7	Vrouw	VOJ
8	Vrouw	VOJ

Politieagenten

<i>Code</i>	<i>Rang</i>	<i>Geslacht</i>
1	Aspiranten	Man
2	Aspiranten	Vrouw
3	Aspiranten	Man
4	Inspecteur	Vrouw
5	Inspecteur	Man
6	Inspecteur	Vrouw
7	Inspecteur	Man
8	Inspecteur	Vrouw
9	Inspecteur	Man
10	Brigadier	Vrouw
11	Brigadier	Vrouw
12	Brigadier	Man

Juristen en advocaten

<i>Code</i>	<i>Functie</i>	<i>Geslacht</i>	<i>Leeftijd</i>
1	Advocaat	Vrouw	-
2	Advocaat	Vrouw	-
3	Advocaat	Vrouw	-
4	Jurist	Man	30 jaar
5	Advocaat	Man	61 jaar
6	Advocaat	Man	69 jaar

Bijlage 2. Additionele grafieken kwantitatief onderzoek

B2.1 grafiek leeftijdsklasse verdeeld naar geslacht

